

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**Global
Communities**
Ukraine

МЕТОДОЛОГІЯ

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ
КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ
ЦЕ ДОБРЕ

МЕТОДОЛОГІЯ

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ
КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 332.8:005.915](477)
М92

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ:

Андрій МУЖЕВСЬКИЙ - консультант Програми USAID DOBRE

Мирослава ЯСИНСЬКА - консультантка Програми USAID DOBRE

Наталія СУШКО - консультантка Програми USAID DOBRE

Загальна редакція: Тетяна ПАУТОВА - фахівчиня з місцевих бюджетів і фінансового управління Програми USAID DOBRE

М92 **Методологія оцінювання ефективності управління фінансами комунальних підприємств** / Заг. ред. Т. Паутова. – К.: «Поліграф плюс», 2024. – 110 с.

ISBN 978-617-7903-16-0.

Результати дослідження стануть у пригоді представникам органів місцевого самоврядування, виконавчої влади, громадських організацій і науковцям. Жодна частина публікації не може бути відтворена, перекладена, адаптована, збережена в пошуковій системі або передана будь-якою формою або будь-якими засобами без попереднього дозволу від Програми USAID DOBRE.

УДК 332.8:005.915](477)

*© Ця публікація стала можливою завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).
Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і необов'язково відображає точку зору USAID чи Уряду Сполучених Штатів.*

ISBN 978-617-7903-16-0

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) – це дев'ятирічна програма, що виконується Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Програма DOBRE тісно співпрацює зі 100 територіальними громадами (ТГ) у десяти областях України, щоб допомогти їм реалізувати переваги та справитися із викликами, які приносить децентралізація. Програма DOBRE надає технічну та матеріальну підтримку ТГ задля допомоги їм здійснювати урядування відкрито та підзвітно; відповідати на потреби громадян; підтримувати активну залученість громадян до прийняття рішень та вироблення політик. Підтримка з боку Програми DOBRE враховує низку секторів: стратегічне планування; просторове планування; фінансове управління; надання муніципальних послуг; місцевий економічний розвиток; зміцнення спроможності органів місцевого самоврядування; практики доброго урядування; а також гендерно орієнтовані та молодіжні політики.

Упродовж 2022–2025 років Програма DOBRE співпрацюватиме напряму із щонайменше з 60 ТГ України, аби допомогти їм подолати наслідки війни, відновити та відбудувати, і продовжувати їхню траєкторію позитивного та сталого розвитку. Партнерами Глобал Ком'юнітіз у консорціумі виконавців Програми DOBRE є Український кризовий медіа-центр (УКМЦ), Фонд розвитку місцевої демократії (FSLD/FRDL), та Малопольська школа публічної адміністрації при Краківському університеті економіки (MSAP/UEK), Польща.

Оцінювання ефективності управління фінансами комунальних підприємств є важливим процесом як для комунального підприємства, так і для місцевої ради – його засновника. Адже результати такого надають можливість оцінити фінансовий стан, дотримання передбачених законодавством процедур та прийняти управлінські рішення, що дозволять вирішити проблемні питання та/або покращити фінансовий стан комунального підприємства. Ця методологія побудована на аналізуванні бухгалтерських документів і звітності, актів ради – засновника, органу управління комунального підприємства, в тому числі документів, які згідно чинного законодавства мають бути розміщені в публічному доступі.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	6
1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Загальна характеристика підприємства.....	7
1.2. Статут комунального підприємства.....	12
1.3. Організаційна структура комунального підприємства, призначення та звільнення керівника комунального підприємства.....	14
1.4. Передача майна комунальному підприємству в господарське відання.....	18
2. ВЗАЄМОДІЯ ЗАСНОВНИКА ТА КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ.....	22
2.1. Основні акти органів місцевого самоврядування щодо взаємодії з комунальним підприємством із питань управління фінансами.....	22
2.2. Формування статутного капіталу та фінансова підтримка комунальних підприємств.....	28
2.3. Дотримання вимог антимонопольного законодавства в частині надання підтримки комунальному підприємству коштом місцевих ресурсів.....	37
2.4. Дотримання комунальним підприємством вимог законодавства України щодо фінансового планування.....	41
2.5. Стратегічне планування розвитку комунального підприємства.....	46
2.6. Реалізація повноважень органів місцевого самоврядування щодо контролю за ефективністю діяльності комунального підприємства.....	49
3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	55
3.1. Доходи комунального підприємства.....	55
3.2. Витрати комунального підприємства.....	59
3.3. Фінансові результати діяльності комунального підприємства.....	63
3.4. Оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства.....	66
3.5. Стан розрахункової дисципліни комунального підприємства.....	70
3.6. Аналіз сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів.....	74
3.7. Бюджетні правовідносини із засновником.....	77
4. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИТРАТ.....	83
5. ПРОЗОРИСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	90
6. ВНУТРІШНІЙ І ЗОВНІШНІЙ КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ.....	100
ПІДСУМКИ.....	107

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- АІС** – автоматизована інформаційна система «Місцеві бюджети»
- АМКУ** – Антимонопольний комітет України
- БКУ** – Бюджетний кодекс України
- ВА НП** – військові адміністрації населених пунктів
- ВРУ** – Верховна Рада України
- ГКУ** – Господарський кодекс України
- Держгеокадастр** – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру
- Держкомстат** – Державний комітет статистики України
- ДЗК** – Державний земельний кадастр
- ДКСУ** – Державна казначейська служба України
- ДПС** – Державна податкова служба України
- ЕТС** – електронна торгова система
- ЗМІ** – засоби масової інформації
- ЗКУ** – Земельний кодекс України
- КЗпП** – Кодекс законів про працю України
- КК України** – Кримінальний кодекс України
- КМУ** – Кабінет Міністрів України
- КНП** – комунальне некомерційне підприємство
- КП** – комунальне підприємство
- КУпАП** – Кодекс України про адміністративні правопорушення
- Мінреінтеграції** – Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій
- МФУ** – Міністерство фінансів України
- ОМС** – орган місцевого самоврядування
- ОУФ** – оцінювання управління фінансами
- ПКУ** – Податковий кодекс України
- ПДВ** – податок на додану вартість
- ТГ** – територіальна громада
- ТПВ** – тверді побутові відходи
- ЦКУ** – Цивільний кодекс України

1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Загальна характеристика підприємства

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Дослідження з оцінювання ефективності фінансового управління комунальним підприємством розпочинається з вивчення й опису загальної інформації про підприємство, його характеристики, мети й предмета господарської діяльності.

Найпоширенішими видами діяльності комунальних підприємств є організація благоустрою населених пунктів, надання житлово-комунальних послуг (водопостачання та водовідведення, тепlopостачання, утримання житлових будинків тощо), організація вивезення твердих побутових відходів. Комунальне підприємство може здійснювати й інші види підприємницької діяльності. Обмеження щодо здійснення підприємницької діяльності, а також перелік видів діяльності, у яких забороняється або обмежується підприємництво, встановлює Конституція України та закон. Зокрема, обмеження в здійсненні підприємницької діяльності встановлені статтею 4 [Закону України «Про підприємництво»](#) (закон втратив чинність з 01.01.2004 року, крім зазначеної [статті 4](#)).

Відповідно до частини четвертої статті 20 [Закону України «Про Антимонопольний комітет України»](#), **органи місцевого самоврядування зобов'язані погоджувати з Антимонопольним комітетом України**, його територіальними відділеннями проекти нормативно-правових актів та інших рішень, які можуть вплинути на конкуренцію, зокрема щодо створення суб'єктів господарювання, встановлення і зміни правил їх поведінки на ринку, або такі, що можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на відповідних ринках, а також одержувати дозвіл Антимонопольного комітету України на концентрацію у випадках, передбачених законом.

Таке погодження також стосується проектів рішень сільських, селищних, міських рад про створення комунального підприємства.

Процес ухвалення рішення місцевою радою має відповідати процедурі розгляду рішення органом місцевого самоврядування, затвердженій регламентом ради, яка зазвичай охоплює схвалення проекту рішення ради виконавчим комітетом, розгляд питання на засіданнях постійних комісій, підготовку висновку (рекомендації) постійної комісії, розгляд на пленарному засіданні сесії.

Аналізуючи загальну інформацію про діяльність комунального підприємства, необхідно звернути особливу увагу на те, що **на комунальні підприємства поширюються норми [Податкового кодексу України](#) в частині реєстрації**

платником податку на додану вартість. Відповідно до статті 180 [Податкового кодексу України](#), реєстрація платником податку на додану вартість може бути як на принципах добровільності (підпункт 1 пункту 180.1 статті 180 [Податкового кодексу України](#), так і обов'язковою (Пункт 181.1 статті 181 [Податкового кодексу України](#)). Водночас існують певні види діяльності комунального підприємства, наприклад виконання комунальними підприємствами заходів місцевих програм благоустрою населених пунктів, **за умови що комунальне підприємство є одержувачем бюджетних коштів**, що створює підстави для відсутності податкових зобов'язань зі сплати податку на додану вартість. Зокрема, на основі роз'яснення податкової служби [«Щодо виникнення податкових наслідків з ПДВ у випадку отримання платниками податків, зокрема, комунальними підприємствами, бюджетних коштів»](#), за умови що комунальне підприємство отримує кошти, і зазначені кошти не є оплатою за надані роботи чи послуги, такі кошти можуть не включатися в податкову базу для нарахування податку на додану вартість. **Тому важливо дослідити наявність статусу платника ПДВ, необхідність реєстрації такого статусу відповідно до діяльності, яку здійснює підприємство**, а також отримання комунальним підприємством фінансування як одержувачем бюджетних коштів за підсумками виконання заходів із благоустрою населених пунктів.

Відповідно до пункту 6 статті 22 Бюджетного кодексу України, розпорядник бюджетних коштів може уповноважити одержувача бюджетних коштів на виконання заходів, передбачених бюджетною програмою, шляхом доведення йому бюджетних асигнувань і надання відповідних коштів бюджету (на безповоротній чи поворотній основі). Одержувач бюджетних коштів використовує такі кошти відповідно до вимог бюджетного законодавства на підставі плану використання бюджетних коштів, що містить розподіл бюджетних асигнувань. Критерії визначення одержувача бюджетних коштів встановлює Кабінет Міністрів України з урахуванням напрямів, досвіду й результатів діяльності, фінансово-економічного обґрунтування виконання заходів бюджетної програми та застосування договірних умов.

Отже, щоб отримати фінансування відповідно до зазначеної норми БКУ, **КП має відповідати критеріям одержувача**, визначеним у Постанові КМУ [«Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ»](#).

Зокрема, КП необхідно проаналізувати на відповідність таким критеріям:

- ✓ досвід роботи за відповідним профілем не менше двох років та наявність відповідної кваліфікації з урахуванням напрямку чи заходу бюджетної програми;
- ✓ виробничий потенціал і показники виробничої діяльності, науково-технічної бази (у разі потреби);
- ✓ наявність бездефіцитного фінансового плану на поточний рік, фінансово-економічного розрахунку (обґрунтування) здійснення заходів бюджетної програми;
- ✓ незбиткова діяльність одержувача за останні два роки, відсутність простроченої заборгованості за наданими банками кредитами;

- ☑ співвідношення вартості робіт, послуг та їх якості;
- ☑ застосування договірних умов.

Одержувачем не може бути суб'єкт господарювання, якого визнано в установленому порядку банкрутом, стосовно якого порушено справу про банкрутство чи який перебуває в стадії ліквідації, крім вугледобувних підприємств, щодо яких введено процедуру розпорядження майном.

Критерії визначення одержувача можуть не застосовуватися до комунальних підприємств, яким надається фінансова підтримка для стабілізації фінансового стану підприємства.

Водночас варто звернути увагу на те, що задля того, щоб виконувати місцеву цільову програму або здійснювати певні види діяльності, КП має пройти всі процедури, встановлені чинним законодавством.

Зокрема, органи місцевого самоврядування та комунальні підприємства мають звернути увагу на дотримання процедури підготовки й проведення конкурсу з утримання та ремонту об'єктів благоустрою населених пунктів державної та комунальної власності, а також умови залучення на конкурсних засадах підприємств, установ відповідно до [Положення про порядок конкурсного відбору підприємств з утримання об'єктів благоустрою населених пунктів](#), що затверджене Наказом Державного Комітету України з питань житлово-комунального господарства від 11 листопада 2005 року №160 і застосовується, якщо відповідне комунальне підприємство не створено.

Одним із напрямків діяльності КП є послуга з управління побутовими відходами. Згідно із Законом України [«Про управління відходами»](#), суб'єктів господарювання, які здійснюють збирання та перевезення побутових відходів, визначають органи місцевого самоврядування на конкурсних засадах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Під час проведення дослідження аналізують дотримання органом місцевого самоврядування встановленого порядку визначення виконавця послуги.

Мета оцінювання

Надання рекомендацій КП щодо організаційних аспектів діяльності підприємства на основі аналізу процесу ухвалення органом місцевого самоврядування рішення про утворення комунального підприємства й інших загальних аспектів утворення комунального підприємства (відповідність видів діяльності, наявність статусу платника ПДВ, дотримання вимог щодо здійснення окремих видатків господарської діяльності тощо).

Предмет оцінювання

1. Передумови, мета й економічне (соціальне) обґрунтування створення комунального підприємства.

2. Організаційно правова форма комунального підприємства та відповідність зареєстрованих видів діяльності фактичним видам діяльності, що здійснює комунальне підприємство
3. Рішення органу місцевого самоврядування про утворення комунального підприємства, визначення його фактичного місцезнаходження, юридичної адреси, найменування.
4. Документи, що свідчать про узгодження утворення комунального підприємства з Антимонопольним комітетом України.
5. Аналіз відповідності зареєстрованих видів діяльності фактичним видам діяльності, що здійснює комунальне підприємство.
6. Наявність статусу одержувача бюджетних коштів та відповідність КП критеріям одержувача бюджетних коштів (відповідно до таблиці 1.1.).
7. Документи про проведення конкурсу на надання послуги з поводження з побутовими відходами (для підприємств, які здійснюють таку діяльність).

Таблиця 1.1

Аналіз відповідності КП статусу одержувача бюджетних коштів

№з/п	Критерій	Показник (короткий опис)
1.	Досвід роботи за відповідним профілем	
2.	Виробничий потенціал	
3.	Наявність бездефіцитного фінансового плану на поточний рік	
4.	Наявність фінансово-економічного розрахунку (обґрунтування) здійснення заходів бюджетної програми	
5.	Незбиткова діяльність одержувача за останні два роки	
6.	Відсутність простроченої заборгованості за наданими банками кредитами	
7.	Співвідношення вартості робіт, послуг та їх якості	
8.	Застосування договірних умов	

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Статут територіальної громади, регламент місцевої ради, рішення сільської, селищної, міської ради про утворення комунального підприємства та затвердження

статуту комунального підприємства; рішення виконавчого комітету про схвалення проєкту рішення ради про утворення комунального підприємства; погодження проєкту рішення ради про утворення комунального підприємства Антимонопольним комітетом України; положення про постійні комісії ради; матеріали розгляду питань щодо утворення комунального підприємства на засіданнях постійних комісій, інші документи, що супроводжували процес ухвалення рішення місцевої ради про утворення (реорганізацію) комунального підприємства, фінансовий план комунального підприємства.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Порушення вимог чинного законодавства під час ухвалення рішення органу місцевого самоврядування щодо утворення комунального підприємства є підставою для відмови у реєстрації комунального підприємства для отримання статусу юридичної особи (стаття 28 Закону України [«Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»](#)).

Будь-яка особа, яка має зареєструватися як платник ПДВ, але не подала реєстраційну заяву, несе відповідальність за ненарахування або несплату ПДВ на рівні зареєстрованого платника, однак без права нараховувати податковий кредит і отримувати бюджетне відшкодування (п. 183.10 ПКУ).

Крім того, якщо особа, яка підлягає обов'язковій реєстрації як платник ПДВ, не подала Заяву й не зареєструвалася як платник ПДВ, нормами Податкового кодексу передбачено штрафні санкції в розмірі:

- ✓ 10% від суми зобов'язання, визначеного за результатами проведення документальної перевірки (п. 123.1 ПКУ);
- ✓ 25% суми зобов'язання – при вчиненні таких діянь умисно та 50% суми зобов'язання – у разі повторного вчинення умисних діянь протягом 1095 календарних днів.

Вчинення суб'єктами господарювання дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція (зокрема надання послуг із вивезення побутових відходів без проведення конкурсу, тягне за собою накладення штрафу в розмірі до п'яти відсотків доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передував року, у якому накладається штраф.

Якщо доходу (виручки) немає або відповідач на вимогу органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення не надав відомостей про розмір доходу (виручки), штраф, передбачений частиною першою цієї статті, накладається в розмірі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Накладення штрафу здійснюється відповідно до [частин третьої – сьомої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції»](#).

Суми стягнутих штрафів і пені за прострочення їх сплати зараховуються до державного бюджету.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

- [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV
- [Податковий кодекс України](#) від 2 грудня 2010 року №2755-VI
- [Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- [Закон України «Про Антимонопольний комітет України»](#) від 26 листопада 1993 року №3659-XII
- [Закон України «Про житлово-комунальні послуги»](#) від 9 листопада 2017 року №2189-VIII
- [Закон України «Про управління відходами»](#) від 20 червня 2022 року №2320-IX
- [Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції»](#) від 7 червня 1996 року №236/96-ВР
- Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань <https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search>
- [Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»](#) від 15 травня 2003 року №755-IV
- Постанова КМУ [Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ](#) від 28 лютого 2002 року №228
- [Наказ Державного Комітету України з питань житлово-комунального господарства «Про затвердження Положення про порядок конкурсного відбору підприємств у тримання об'єктів благоустрою населених пунктів»](#) від 11 листопада 2005 року №160.

1.2. Аналіз Статуту комунального підприємства

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Загальні вимоги щодо Статуту суб'єкта господарювання визначені статтею 57 [Господарського кодексу України](#).

Відповідно до пункту 2 статті 57 [Господарського кодексу України](#) в установчих документах суб'єкта господарювання повинні бути зазначені найменування

суб'єкта господарювання, мета й предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків і збитків, умови його реорганізації та ліквідації.

Статут підприємства є установчим документом суб'єкта господарювання, який є основою його створення та діяльності. Відповідно до статті 57 [Господарського кодексу України](#), статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, органи управління і контролю, їх компетенцію, умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством.

Відповідно до частини четвертої статті 78 [Господарського кодексу України](#), статутний капітал комунального унітарного підприємства утворюється органом, до сфери управління якого воно належить. При цьому безпосередньо розмір статутного капіталу комунального унітарного підприємства визначається відповідною місцевою радою. Найменування комунального унітарного підприємства повинно містити слова «комунальне підприємство» та вказівку на орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого входить дане підприємство.

Мета дослідження

Оцінка відповідності Статуту комунального підприємства положенням Господарського кодексу України, дотримання органами місцевого самоврядування положень у частині затвердження Статутного фонду комунального підприємства.

Предмет оцінювання

1. Відповідність найменування комунального унітарного підприємства вимогам частини п'ятої статті 78 [Господарського кодексу України](#) в частині вказівки на найменування органу місцевого самоврядування.
2. Відповідність положень Статуту комунального підприємства щодо визначеної мети й предмету діяльності комунального підприємства.
3. Змістовність положень Статуту комунального підприємства щодо розміру й порядку утворення статутного фонду, порядку внесення змін до нього, процедура порядку розподілу прибутків і збитків комунального підприємства.
4. Змістовність положень Статуту комунального підприємства в частині наявності інформації про виконавчий орган, до сфери якого віднесено підприємство, його повноваження й компетенцію та наявності інформації про умови реорганізації та ліквідації комунального підприємства.
5. Статутний фонд комунального підприємства та періодичність внесення змін до нього, причини таких змін і реєстрація таких змін із внесенням відповідних змін до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання (або нормативне значення показника, якщо це коефіцієнт):

 [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Співбесіди з працівниками виконавчого органу, до повноважень якого віднесено сферу ЖКГ, рішення органу місцевого самоврядування про затвердження Статуту комунального підприємства та внесення змін до нього.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Невідповідність положень Статуту комунального підприємства положенням [Господарського кодексу України](#) є причиною для відмови в реєстраційних діях щодо реєстрації Статуту в державного реєстратора.

1.3. Організаційна структура комунального підприємства, призначення та звільнення керівника комунального підприємства

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Організаційна структура комунального підприємства є упорядкованою сукупністю служб, відділів, підрозділів і окремих посадових осіб, які перебувають у взаємозв'язку й співпідпорядкованості та виконують певні управлінські функції. Організаційна структура підприємства визначає самостійно керівник, який також самостійно встановлює кількість працівників і штатний розпис. **Орган місцевого самоврядування, виконавчі органи місцевої ради не мають повноважень втручатися в діяльність комунальних підприємств, затверджуючи організаційну структуру комунального підприємства чи штатний розпис.**

Відповідно до статті 64 [Господарського кодексу України](#) підприємство може складатися з виробничих структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділень, дільниць, бригад, бюро, лабораторій тощо), а також функціональних структурних підрозділів апарату управління (управлінь, відділів, бюро, служб тощо). Раціональна організаційна структура підприємства також є важливим інструментом для організації ефективного внутрішнього контролю на підприємстві.

У контексті дослідження організаційної структури підприємства **доцільно звернути увагу й на наявність у підприємства колективного договору.** Відповідно до статті 2 [Закону України «Про колективні угоди та договори»](#)

колективним договором є письмовий нормативний документ, що укладається з метою регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин між роботодавцем і працівниками.

Стаття 21 [Закону України «Про колективні угоди та договори»](#) визначає зміст і структуру колективного договору. Такий документ встановлює умови праці та зайнятості, права й гарантії, зобов'язання та домовленості його сторін із питань, визначених сторонами, зокрема тих, що не врегульовані законодавством про працю. До колективного договору обов'язково включають питання, що регулюються в колективному договорі відповідно до законодавства та колективної угоди, умови якої мають враховувати сторони договору (у разі її наявності).

У цьому розділі важливо проаналізувати, наскільки ефективною є організаційна структура комунального підприємства, оцінивши її за переліченими нижче напрямками:

- Чи є вона адаптивною?
- Наскільки вона гнучка та динамічна, здатна реагувати на зміну в технології виробництва?
- Чи є організаційна структура надійною та здатною гарантувати вірогідність передавання інформації?
- Чи наявний баланс між адміністративним і виробничим персоналом?

Адже ефективна організаційна структура підприємства є важливим інструментом для організації ефективного внутрішнього контролю на підприємстві.

Досліджуючи організаційну структуру комунального підприємства, доцільно проаналізувати процедуру призначення та звільнення керівника комунального підприємства.

Відповідно до статті 42 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) сільський, селищний, міський голова наділений повноваженням щодо призначення на посаду та звільнення керівників підприємств, установ і організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад.

При цьому сільська, селищна, міська рада може затвердити окреме **Положення чи Порядок про призначення та звільнення керівників комунальних підприємств територіальної громади**. Зазначеним документом доцільно визначити такі процедурні питання:

- порядок підготовки документів для призначення на посаду керівника підприємства, установи, закладу, що належить до комунальної власності територіальної громади;
- порядок призначення керівника підприємства, установи, закладу, що належить до комунальної власності територіальної громади;

- ✓ порядок звільнення з посади керівника підприємства, установи, закладу, що належить до комунальної власності територіальної громади.

У відповідному порядку місцева рада може встановити особливий порядок призначення керівника за результатами конкурсного відбору. Наприклад, цей акт органу місцевого самоврядування буде визначати, що особа, яка претендує на призначення на посаду керівника підприємства, подає до сільської, селищної, міської ради документи, передбачені чинним законодавством, з урахуванням особливостей посади за сферою діяльності комунального підприємства (благоустрій, водопостачання та водовідведення, тепlopостачання, охорона здоров'я тощо). Також такий акт може встановлювати особливості проведення конкурсного відбору, процедури утворення конкурсної комісії.

Мета оцінювання

Надання рекомендацій щодо організації діяльності місцевої ради, виконавчих органів місцевої ради щодо розробки раціональної та ефективної організаційної структури підприємства, призначення керівника комунального підприємства, встановлення посадового окладу й особливостей преміювання, дотримання вимог трудового законодавства під час укладання трудового договору (контракту).

Предмет оцінювання

1. Аналіз організаційної структури комунального підприємства за складом і кількістю управлінь та відділів, їх підпорядкованістю, кількістю й рівнями управлінь. Розпорядчий акт, яким затверджена організаційна структура КП.
2. Організаційна структура комунального підприємства за взаємодією управлінь, відділами виробничих підрозділів, розподілом повноважень і обов'язків між керівництвом, керівниками управлінь та відділів, розподілом працівників між рівнями управління.
3. Штатний розпис і динаміка чисельності працівників за останні 3 роки.
4. Пояснювальна записка до фінансового плану та звіту про виконання фінансового плану підприємства в частині розрахунку витрат на оплату праці та їх відповідність законодавству, кількість працівників, зокрема за категоріями.
5. Положення про порядок призначення на посаду та звільнення з посади керівників підприємств, установ і закладів, що належать до комунальної власності територіальної громади. Опис цього положення (опис повноважень місцевої ради та виконавчих органів місцевої ради в частині підготовки проєкту рішення чи акта посадової особи органу місцевого самоврядування про призначення керівника комунального підприємства, процедура організації та проведення конкурсу, найменування органу чи посадової особи, що формує склад конкурсного комітету, особливості проведення конкурсу).
6. Рішення сільської, селищної, міської ради, рішення виконавчих органів місцевої ради, розпорядження сільського, селищного, міського голови щодо призначення на посаду керівника комунального підприємства (номер і дата

відповідного рішення, наявність погодження проекту розпорядчого документа, наявність підпису керівника комунального підприємства про ознайомлення із зазначеним розпорядчим документом).

7. Протоколи засідань конкурсної комісії з відбору керівника комунального підприємства. Протоколи засідань постійних комісій місцевої ради щодо погодження кандидатури керівника комунального підприємства.
8. Умови оплати праці керівника комунального підприємства (основні права й обов'язки керівника комунального підприємства, порядок внесення змін до контракту, особливості встановлення посадового окладу та преміювання, особливості притягнення до дисциплінарної відповідальності, особливості дострокового припинення контракту. Рішення сільської, селищної, міської ради, акти посадових осіб місцевого самоврядування щодо притягнення керівника комунального підприємства до дисциплінарної відповідальності (дата й номер рішень, обґрунтування притягнення керівника до дисциплінарної відповідальності).
9. Рішення сільської, селищної, міської ради про визначення посадового окладу керівника комунального підприємства та встановлення премії (обсяг посадового окладу, обсяги преміювання, обґрунтування обсягу преміювання, періодичність подання органу управління чи виконавчого органу).

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Співбесіда з працівниками апарату ради та її виконавчих органів, працівниками комунального підприємства, штатний розпис комунального підприємства; фінансовий план, звіт про виконання фінансового плану та пояснювальна записка до них, колективний договір комунального підприємства, положення про преміювання; галузеві угоди для визначення посадових окладів працівників комунального підприємства, трудовий договір керівника комунального підприємства.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ У РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відсутність організаційної структури комунального підприємства або її неефективність створює складнощі для ефективного управління комунальним підприємством, призводить до непродуктивних витратів комунального підприємства, погіршує фінансово-економічні показники комунального підприємства.

Відповідно до статті 32 [Закону України «Про колективні угоди та договори»](#), у разі ухилення від участі в колективних переговорах, порушення чи невиконання колективних угод, договорів винні особи притягуються до адміністративної відповідальності. Відповідно до частини першої статті 265 Кодексу законів про працю України, посадові особи органів державної влади й органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, винні у порушенні законодавства про працю, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання (або нормативне значення показника, якщо це коефіцієнт):

- [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV
- [Кодекс законів про працю України](#) від 10 грудня 1971 року №322-VIII
- [Закон України «Про колективні угоди та договори»](#) від 23 лютого 2023 року №2937-IX
- [Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств» від 19 травня 1999 року №859
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про Типову форму контракту з керівником підприємства, що є у державній власності»](#) від 2 серпня 1995 року №597
- [Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск 87 «Житлове та комунальне господарство населених пунктів»](#)

1.4. Аналіз дотримання вимог Господарського кодексу України в частині передачі майна комунальному підприємству в господарське відання

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Відповідно до частини третьої статті 78 Господарського кодексу України, майно комунального підприємства перебуває в комунальній власності та закріплюється за таким підприємством на праві господарського віддання.

Право господарського відання є речовим правом суб'єкта господарювання, який володіє, користується та розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених законодавством.

Закріплення майна на правах господарського відання за комунальними підприємствами здійснюється за рішенням сільської, селищної, міської ради.

При цьому місцева рада може затвердити окремий **порядок передавання майна комунальному підприємству** в господарське відання. Такий порядок буде визначати процедурні питання закріплення майна на праві господарського відання (встановлювати особливості ведення реєстру такого майна, надання дозволу на поліпшення майна, списання, відчуження).

Закріпити майно за комунальним підприємством доцільно, уклавши між сільською, селищною, міською радою та комунальним підприємством договір. Форму такого договору теж варто затвердити відповідним рішенням сільської, селищної, міської ради.

Невіддільною частиною такого Договору є акт приймання-передачі основних засобів, форма та порядок складання якого затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 13 вересня 2016 року №818 [«Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання»](#).

Приймання-передача майна, що закріплюється на праві господарського відання за комунальним підприємством оформлюється актом приймання-передачі основних засобів протягом визначеної кількості робочих днів із моменту укладання Договору.

Для укладення акту приймання-передачі основних засобів утворюється комісія з питань приймання-передачі закріпленого майна. До складу комісії входять уповноважені представники сільської, селищної, міської ради/балансоутримувача та представники комунального підприємства.

Якщо припиняється право господарського відання, об'єкт може бути передано в господарське відання іншому комунальному підприємству, установі або прийнято на баланс виконавчих органів. Таке передавання оформлюється актом приймання-передачі основних засобів між підприємством, установою, організацією, яка передає об'єкт, і відповідним виконавчим органом місцевої ради/бюджетною установою.

Право господарського відання підлягає державній реєстрації відповідно до частини першої статті 182 [Цивільного кодексу України](#) та чинного законодавства. Усі витрати на виготовлення необхідних документів, пов'язаних із цим, покладаються на комунальне підприємство.

Державна реєстрація права господарського відання здійснюється через внесення в установленому порядку відповідного запису до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

 Об'єкти нерухомості мають єдину правову частку із земельними ділянками під такими об'єктами. Відповідно об'єктом дослідження є і передача земельних ділянок в постійне користування під нерухомим майном, переданим в господарське відання КП, і в інших випадках, передбачених законодавством. Зокрема, земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території державної або

комунальної власності, надаються в постійне користування підприємствам, установам і організаціям, які управляють цими будинками (частина 1 ст. 42 ЗКУ).

МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Вивчення стану організації діяльності сільської, селищної, міської ради та виконавчих органів місцевої ради (органу, до сфери управління якого віднесено комунальне підприємство) у частині передачі комунальному підприємству майна на праві господарського відання та надання КП рекомендацій щодо вжиття заходів із контролю за використанням майна.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

- ✓ Порядок передачі майна комунальному підприємству в господарське відання. Опис основних положень порядку.
- ✓ Рішення органів місцевого самоврядування про передачу комунальному підприємству майна на праві господарського відання.
- ✓ Розпорядження, рішення органу місцевого самоврядування, покликані зберегти та контролювати використання майна.
- ✓ Рішення органу місцевого самоврядування про надання дозволів на поліпшення майна, яке перебуває на праві господарського відання.
- ✓ Рішення органу місцевого самоврядування про надання дозволів на списання майна з балансу комунальних підприємств.

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Співбесіда з працівниками апарату ради та її виконавчих органів, рішення сільської, селищної, міської ради, витяги з Державного реєстру про право власності, Договори про закріплення майна за комунальним підприємством.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ У РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Порушення процедур використання майна комунальної форми власності закріпленого за комунальним підприємством на праві господарського відання, є підставою для притягнення керівника комунального підприємства до дисциплінарної відповідальності.

Відповідно до статті 191 Кримінального кодексу України, привласнення чи розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні, карається штрафом від двох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на строк до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

 [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV

 [Цивільний кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №435-IV

 Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання»](#) від 13 вересня 2016 року №818

2. ВЗАЄМОДІЯ ЗАСНОВНИКА ТА КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ

2.1. Основні акти органів місцевого самоврядування щодо взаємодії з комунальним підприємством з питань управління фінансами

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Ефективна діяльність комунального підприємства потребує комплексу організаційно-господарських рішень засновника – сільської, селищної, міської ради.

При цьому відповідно до пункту 31 частини першої статті 26 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#), сільська, селищна, міська рада ухвалює рішення про передачу іншим органам окремих повноважень щодо управління майном, яке належить до комунальної власності відповідної територіальної громади, визначення меж цих повноважень і умов їх здійснення.

Відповідно до підпункту 3 пункту «а» статті 28 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#), виконавчі органи сільських, селищних, міських рад здійснюють повноваження щодо встановлення за узгодженим рішенням відповідних рад порядку використання коштів та іншого майна, що перебувають у спільній власності територіальних громад.

Враховуючи те, що діяльність комунальних підприємств переважно стосується надання послуг населенню, крім Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», діяльність органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств і необхідність ухвалення окремих рішень місцевими радами передбачена галузевими нормативно-правовими актами.

Стаття 6 Закону України [«Про житлово-комунальні послуги»](#) встановлює перелік суб'єктів у сфері надання житлово-комунальних послуг. Відповідно до частини другої статті 6 Закону України [«Про житлово-комунальні послуги»](#), виконавцями комунальних послуг є суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у таких сферах як послуги з постачання та розподілу природного газу, постачання та розподілу електричної енергії, постачання теплової енергії, постачання гарячої води, централізоване водопостачання та водовідведення, управління побутовими відходами.

Нормативно-правовим документом, який встановлює порядок визначення виконавця житлово-комунальних послуг є Наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 25 квітня 2005 року [№60 «Про затвердження Порядку визначення виконавця житлово-комунальних послуг у житловому фонді»](#).

Відповідно до зазначеного [Порядку](#), органи місцевого самоврядування та власники житлових будинків визначають виконавців житлово-комунальних послуг з управління будинком, спорудою або групою будинків; утримання будинків, споруд і прибудинкових територій; ремонту приміщень, будинків, споруд.

Відповідно до пункту 55 частини першої статті 26 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#), до повноважень органів місцевого самоврядування належить визначення на конкурсних засадах юридичних осіб, які в межах певної території населених пунктів збирають і перевозять побутові відходи спеціально обладнаними для цього транспортними засобами.

[Правила надання послуг з поводження з побутовими відходами](#), затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2023 року №835, визначають механізм надання суб'єктами господарювання незалежно від форми їх власності послуг із поводження з побутовими відходами в містах, селищах і селах.

Згідно з пунктом 6 зазначених Правил, **послуги з поводження з побутовими відходами надає суб'єкт господарювання, визначений органом місцевого самоврядування на конкурсних засадах в установленому законодавством порядку виконавцем послуг із вивезення побутових відходів.**

Так, стаття 32 Закону України [«Про управління відходами»](#) визначає, що в територіальних громадах адміністратор послуги з управління побутовими відходами визначається рішенням міської, сільської, селищної ради. **Адміністратором послуги з управління побутовими відходами визначається виключно комунальне підприємство.**

Порядок проведення конкурсу на здійснення операцій зі збирання та перевезення побутових відходів затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2023 року №918.

Порядок визначає процедуру підготовки та проведення конкурсу з визначення виконавця послуг із вивезення побутових відходів на певній території населеного пункту. Також у пункті 2 Порядку зазначено, що підготовку та проведення конкурсу забезпечує виконавчий орган сільської, селищної, міської ради.

Питання організації послуг з благоустрою органами місцевого самоврядування регулює Закон України [«Про благоустрій населених пунктів»](#):

 Стаття 15 визначає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть утворювати підприємства для утримання об'єктів благоустрою державної та комунальної власності. У разі відсутності таких

підприємств органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень визначають на конкурсних засадах відповідно до закону балансоутримувачів таких об'єктів.

- Стаття 34 передбачає розроблення та затвердження органами місцевого самоврядування правил благоустрою населеного пункту відповідно до [Типових правил](#) благоустрою населених пунктів.
- Пункт 3 статті 36 регламентує заходи з благоустрою, які можуть фінансуватись з місцевих бюджетів. Стаття 15 також передбачає, що орган місцевого самоврядування за поданням підприємства чи балансоутримувача щорічно затверджує заходи з утримання та ремонту об'єкта благоустрою державної або комунальної власності на наступний рік і передбачає кошти на виконання цих заходів. Орган державної влади та орган місцевого самоврядування, підприємство та балансоутримувач несуть відповідальність за виконання затверджених заходів у повному обсязі.

Низка нормативно-правових актів, які зобов'язані ухвалювати органи місцевого самоврядування стосується податків і зборів.

Так, серед норм чинного законодавства виділимо також пункт 29 статті 36 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#), відповідно до якого сільська, селищна, міська рада відповідно до положень встановлює для підприємств, установ і організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, розмір частки прибутку, яка підлягає зарахуванню до місцевого бюджету.

При цьому відповідно до статті 29 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#), до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить повноваження щодо встановлення порядку та здійснення контролю за використанням прибутків підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідних територіальних громад.

Відповідно до пунктів 18, 35 частини першої статті 64 [Бюджетного кодексу України](#), до бюджетів територіальних громад зараховується податок на прибуток підприємств і частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств і їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами. Відповідно до пункту 35 частини першої статті 64 [Бюджетного кодексу України](#) також до бюджетів територіальних громад зараховується податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності.

Відповідно до пункту 24 частини першої статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», виключною компетенцією сільських, селищних, міських рад є, зокрема, встановлення місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України.

Відповідно, [роз'яснення Антимонопольного комітету України з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги](#) від 17 листопада 2022 року №№6-рр/дд до надання підтримки суб'єктам господарювання у формі встановлення знижених ставок податку в межах однієї групи платників податку; встановлення

диференційованих ставок податку в межах однієї групи майна чи земель, що використовуються в окремих видах господарської діяльності; звільнень від сплати податку для платників в окремих видах господарської діяльності звільняє таких суб'єктів господарювання від частини їх звичайних витрат на сплату податку, яких зазнають інші суб'єкти господарювання, що провадять господарську діяльність в аналогічних правових та фактичних обставинах у межах відповідного міста, села, селища.

Надання підтримки суб'єктам господарювання у наведених вище формах надає вибіркового переваг для провадження окремих видів господарської діяльності такими суб'єктами господарювання й тягне за собою спотворення або загрозу спотворення економічної конкуренції в розумінні Закону України «[Про державну допомогу суб'єктам господарювання](#)».

Тому така підтримка містить ознаки державної допомоги відповідно до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» й потребує повідомлення до Антимонопольного комітету України.

Крім того, відповідно до п. 12.3.7, не дозволяється сільським, селищним, міським радам встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків і зборів для окремих юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців і фізичних осіб або звільняти їх від сплати таких податків та зборів.

Мета оцінювання

Надання рекомендацій щодо діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчих органів місцевої ради в частині погодження та затвердження порядків і процедур, які регламентують питання управління майном комунальної форми власності.

Предмет оцінювання

1. Повноваження виконавчих органів місцевої ради щодо управління майном, визначення органу та посадових осіб, на яких засновник поклав координацію співпраці з КП (номер і дата рішення місцевої ради щодо покладення повноважень на виконавчі органи щодо координації діяльності та співпраці з комунальним підприємством, яким визначено перелік цих повноважень, опис цих повноважень, кількість виконавчих органів, які здійснюють повноваження з управління майном).
2. Порядки використання комунального майна, включно з порядком списання об'єктів права комунальної власності, безоплатного передавання тощо. Зміст цих порядків, наявність затверджених форм первинних документів (номер і дата рішення органу місцевого самоврядування, перелік основних питань, які регламентують зазначені порядки).
3. Рішення сесії про встановлення розміру частки прибутку комунального підприємства, яку належить зарахувати до місцевого бюджету (номер і дата рішення органу місцевого самоврядування, розмір частки, обґрунтування визначення частки, наявність рекомендацій постійної комісії ради).

4. Рішення сесії про встановлення виконавчим органом порядку щодо використання прибутку комунального підприємства. Опис основних положень порядку (номер і дата рішення виконавчого органу місцевої ради, опис порядку, опис повноваження виконавчого органу, форми первинних документів для подання інформації про обсяги прибутку, процедура погодження використання прибутку).
5. Документи ради, засідань постійних комісій чи виконавчих органів місцевої ради в частині контролю за використанням прибутку комунального підприємства. Форми й методи контролю за використанням прибутку, які використовуються виконавчими органами. (номер і дата рішення, форми звітності комунального підприємства про використання прибутку, періодичність та опис заходів контролю)
6. Рішення ради щодо визначення виконавця послуг із вивезення побутових відходів (номер і дата рішення про визначення виконавця послуг).
7. Рішення ради про встановлення місцевих податків і зборів (номер та дата рішення, обґрунтування ухвалення такого рішення, аналіз розрахунків втрат місцевого бюджету).
8. Наявність щорічних планів заходів з утримання об'єктів благоустрою та їх затвердження відповідним органом місцевого самоврядування (дата, № рішення, його зміст на відповідність заходам із благоустрою, які можуть фінансуватися з місцевих бюджетів).
9. Наявність у КП калькуляції вартості послуг/заходів із благоустрою, на основі яких заплановані видатки бюджету, а також чіткої фіксації обсягів послуг/заходів у розрахунках (наприклад, м² площі для прибирання, косіння трави, визначення конкретних об'єктів, періодичності (кількості) послуг тощо).
10. Наявність цільової програми, відповідно до якої здійснюється фінансування заходів із благоустрою, відповідність заходів затвердженому плану.
11. Відображення видатків на благоустрій у рішенні про затвердження місцевого бюджету.
12. Механізм і наявність звітування про виконання заходів та програми з благоустрою.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ОПИСАНІ ВИЩЕ ПИТАННЯ

 [Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР

 [Бюджетний кодекс України](#) від 8 липня 2010 року №2456-VI

 [Податковий кодекс України](#) від 2 грудня 2010 року №2755-VI

- [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV
- Закон України [«Про житлово-комунальні послуги»](#) від 9 листопада 2017 року №2189-VIII
- Закон України [«Про державну допомогу суб'єктам господарювання»](#) від 1 липня 2014 року №1555-VII
- Закону України [«Про управління відходами»](#) від 20 червня 2022 року №2320-IX
- Закон України [«Про благоустрій населених пунктів»](#) від 6 вересня 2005 року №2807-IV
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Порядку проведення конкурсу на здійснення операцій із збирання та перевезення побутових відходів»](#) від 25 серпня 2023 року №918
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Правил надання послуги з управління побутовими відходами та типових договорів про надання послуги з управління побутовими відходами»](#) від 8 серпня 2023 року №835
- Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [«Про затвердження Типових правил благоустрою території населеного пункту»](#) від 27 листопада 2017 року №310
- Наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства «Про затвердження Порядку проведення ремонту та утримання об'єктів благоустрою населених пунктів» від 23 вересня 2003 року № 154
- Наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства «Про затвердження порядку конкурсу з утримання об'єктів з благоустрою» від 11 листопада 2005 року №160

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Співбесіда з працівниками апарату ради та її виконавчих органів, рішення сільської, селищної, міської рад, рішення виконавчого комітету.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Наслідками порушення процедури фінансування заходів із благоустрою, вивезення побутових відходів може бути визнання таких видатків нецільовим використанням бюджетних коштів, що тягне за собою відповідні санкції.

Відсутність рішень місцевої ради щодо встановлення розміру частки прибутку комунального підприємства, яку належить зарахувати до місцевого бюджету, буде впливати на дохідну частину місцевого бюджету.

Відсутність порядків і контролю за використанням прибутку комунального підприємства створює умови для можливих зловживань із боку комунального підприємства в частині використання коштів та інших ресурсів територіальної громади.

2.2. Формування статутного капіталу та фінансова підтримка комунальних підприємств

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Відповідно до пункту 12 частини першої статті 2 [Бюджетного кодексу України](#), коштом державного чи місцевого бюджету утримуються бюджетні установи, до яких належать органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку.

Комунальні підприємства здійснюють свою діяльність відповідно до Господарського кодексу України й на відміну від бюджетних установ не можуть утримуватися коштом місцевого бюджету повністю або частково. Метою діяльності комунального підприємства є отримання прибутку, а діяльність комунального підприємства має відбуватися на принципах самоокупності та самофінансування.

У разі недостатності коштів у комунального унітарного комерційного підприємства для відповідальності за своїм зобов'язанням, пов'язаним із господарською діяльністю, орган, до сфери управління якого входить підприємство, не несе повну субсидіарну відповідальність за господарськими зобов'язаннями цього підприємства (частина 7 статті 77 ГК України). Комерційні комунальні підприємства за своїми зобов'язаннями відповідають самостійно.

Субсидіарна відповідальність органу місцевого самоврядування за зобов'язаннями комунальних комерційних підприємств не настає, крім випадку, коли буде доведено, що комунальне комерційне підприємство було доведено до банкрутства саме діями його засновника (учасника) – органу місцевого самоврядування (відповідну правову позицію викладено в постанові Верховного Суду від 20 травня 2021 року в справі №8711/3297/17).

Водночас статутний капітал комунального унітарного підприємства утворюється органом, до сфери управління якого належить таке підприємство. Розмір статутного капіталу комунального унітарного підприємства визначається відповідною місцевою радою (частина 4 статті 78 ГКУ). З урахуванням статті 71 БКУ України **місцева рада може ухвалити рішення щодо спрямування коштів місцевих бюджетів на поповнення статутного капіталу підприємства з метою інвестування в необоротні активи таких підприємств і поліпшення надання послуг, здешевлення їх вартості тощо.**

Внески до статутного капіталу комунального підприємства здійснюються відповідно до місцевої цільової програми затвердженої рішенням сільської, селищної, міської ради.

Такі видатки відповідають пункту 5 частини першої статті 91 [Бюджетного кодексу України](#) в частині фінансування місцевих програм розвитку житлово-комунального господарства.

Наявність затвердженої місцевої цільової програми є підставою для включення цих видатків до проєкту рішення місцевої ради про внесення цих видатків до місцевого бюджету.

У разі планування видатків на поповнення статутного капіталу комунального підприємства до затвердження місцевого бюджету головний розпорядник бюджетних коштів повинен включити обсяг цих видатків до бюджетного запиту (пункт 9 частини першої статті 2, частина четверта статті 75 [Бюджетного кодексу України](#)). Своєю чергою комунальне підприємство має надати для формування такого запиту відповідні звернення, розрахунки й іншу інформацію, яка обґрунтовує необхідність і раціональність такого поповнення. Також, у разі поповнення статутного капіталу за зверненням КП на конкретні цілі (наприклад, придбання основних засобів), КП має надалі надати відповідні звіти щодо використання таких коштів.

Одночасно виконавчий орган, наділений повноваженнями щодо координації та співпраці з комунальним підприємством готує проєкт рішення сільської, селищної, міської ради про внесення змін до Статуту комунального підприємства в частині змін обсягу Статутного капіталу та подає проєкт зазначеного рішення на схвалення виконавчому комітету, а після – до місцевої ради для ухвалення відповідного рішення.

Ухвалення рішення про внесення змін до місцевого бюджету в частині поповнення статутного капіталу та внесення змін до Статуту комунального підприємства доцільно здійснювати на одному пленарному засіданні сільської, селищної, міської ради.

Після ухвалення зазначених рішень головний розпорядник бюджетних коштів забезпечує підготовку паспорта бюджетної програми, формування результативних показників паспорта бюджетної програми, погодження та затвердження паспорта бюджетної програми.

Формування мети й результативних показників відбувається на підставі [Наказу Міністерства фінансів України від 27 липня 2011 року №945](#) «Про затвердження Примірного переліку результативних показників бюджетних програм для місцевих бюджетів за видатками, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів».

У разі спрямування коштів на казначейські рахунки, отримання коштів на поповнення статутного капіталу передбачає отримання комунальним підприємством статусу одержувача бюджетних коштів. Подальше використання коштів здійснюється відповідно до вимог бюджетного законодавства на підставі плану використання бюджетних коштів, що містить розподіл бюджетних асигнувань.

Використання бюджетних коштів комунальним підприємством має відповідати розмежуванню видатків одержувачів бюджетних коштів за економічними характеристиками операцій, які здійснюються відповідно до функцій місцевого самоврядування.

Відповідно до типової програмної класифікації видатків і кредитування місцевого бюджету, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 20 вересня 2017 року №793, поповнення статутного капіталу комунального підприємства здійснюється за кодом ТПКВК МБ 7670 «Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання».

Внески в статутні капітали суб'єктів господарювання відображаються за кодом 3210 «Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)» (пп. 2 пп. 3.3.1 Наказу Міністерства фінансів України [«Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету»](#) від 12 березня 2012 року.

Відповідно до п. 1.6 Наказу Міністерства фінансів України [«Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету»](#) від 12 березня 2012 року, капітальні трансферти – це невідплатні односторонні платежі органів управління, які не ведуть до виникнення або погашення фінансових вимог.

Такі трансферти передбачені на придбання капітальних активів, компенсацію втрат, пов'язаних із пошкодженням основного капіталу, або збільшення статутного капіталу суб'єктів господарювання відповідно до законодавства.

Для обліку статутного капіталу використовується субрахунок 401 «Статутний капітал». За кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал» відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення). Сальдо на цьому субрахунку має відповідати розміру статутного капіталу, який зафіксовано в Статуті комунального підприємства.

Координацію діяльності комунального підприємства щодо дотримання вимог бюджетного законодавства здійснює головний розпорядник бюджетних коштів, який має забезпечити ефективне, результативне й цільове використання бюджетних коштів (пункт 7 частини п'ятої статті 22 [Бюджетного кодексу України](#)).

При цьому спрямування поповнення статутного капіталу не за напрямками використання, зокрема на поточні витрати підприємства, виплату заробітної плати тощо, є нецільовим використанням бюджетних коштів і тягне за собою кримінальну відповідальність.

Одержувачі бюджетних коштів, на відміну від бюджетних установ, не фінансуються з бюджету. **Проте ОМС для стабілізації фінансового стану може надавати разову підтримку на поточні витрати.** При цьому критерії визначення одержувача можуть не застосовуватися до комунальних підприємств, яким надається фінансова підтримка для стабілізації фінансового стану підприємства. **Така підтримка не може здійснюватися на постійній основі та планово** (не передбачається в проєкті бюджету), **має бути обґрунтованою** (підтвердження

важкого фінансового стану, відсутність альтернатив щодо його стабілізації без використання коштів місцевого бюджету, підтвердження вжитих керівником заходів щодо покращення фінансового стану) і має передбачати забезпечення керівництвом підприємства низки заходів зі стабілізації фінансового стану підприємства та забезпечення його прибутковості.

Такі видатки здійснюються за КПКВ 6020 «Забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають житлово-комунальні послуги».

Не є фінансовою підтримкою, проте відшкодовує втрати підприємства внаслідок рішення органу місцевого самоврядування відшкодування різниці між розміром ціни (тарифом), що затверджувалися або погоджувалися рішенням органу місцевого самоврядування та розміром економічно обґрунтованих витрат.

Відповідно до пункту 21 частини першої статті 91 [Бюджетного кодексу України](#), коштом місцевого бюджету можуть фінансуватися програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом. Стаття 15 Закону України [«Про ціни та ціноутворення»](#) визначає, що органи місцевого самоврядування, які встановили державні регульовані ціни на товари в розмірі, нижчому від економічно обґрунтованого розміру, зобов'язані відшкодувати суб'єктам господарювання різницю між такими розмірами з коштів відповідних бюджетів. Установлення органами місцевого самоврядування державних регульованих цін на товари в розмірі, нижчому від економічно обґрунтованого розміру, без визначення джерел для відшкодування різниці між такими розмірами за рахунок коштів відповідних бюджетів не допускається і може бути оскаржено в судовому порядку.

Відповідно до підпункту 2 пункту «а» статті 28 Закону України [«Про місцеве самоврядування в Україні»](#), виконавчі органи сільських, селищних міських рад здійснюють власні повноваження в частині встановлення тарифів на теплову енергію (у тому числі її виробництво, транспортування та постачання), тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення, інші комунальні послуги.

Для здійснення зазначених видатків органи місцевого самоврядування мають розробити й затвердити відповідну місцеву цільову програму, визначити головного розпорядника бюджетних коштів і передбачити такі видатки в місцевому бюджеті. Підставою для формування визначеної місцевої цільової програми відшкодування різниці в тарифі є не встановлення органом місцевого самоврядування (виконавчим комітетом) тарифів на комунальні послуги відповідно до їх собівартості й ухвалене рішення про відшкодування різниці з місцевого бюджету.

Щоб відобразити видатки на відшкодування різниці між встановленим розміром цін/тарифів на житлово-комунальні послуги й економічно обґрунтованими витратами на виробництво цих послуг у ТПКВК МБ передбачено код 6071 «Відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу

місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)», за кодом економічної класифікації видатків бюджету 2610 «Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)».

Для забезпечення проведення цих видатків головний розпорядник складає паспорт бюджетної програми «Відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)».

Формування мети й результативних показників відбувається на підставі Наказу Міністерства фінансів України від 27 липня 2011 року №945 [«Про затвердження Примірного переліку результативних показників бюджетних програм для місцевих бюджетів за видатками, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів»](#).

За загальними правилами, які визначені абзацом першим частини шостої статті 22 Бюджетного кодексу України фінансування комунального підприємства здійснюється на підставі плану використання бюджетних коштів, форма якого затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 28 січня 2002 року №57 [«Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету»](#).

План заповнюють за повною економічною класифікацією видатків бюджету й класифікацією кредитування бюджету. План використання бюджетних коштів затверджує одержувач бюджетних коштів і погоджує головний розпорядник бюджетних коштів.

На відміну від внеску до статутного капіталу комунального підприємства, фінансування відшкодування різниці між встановленими тарифами та їх собівартістю дозволяє спрямувати кошти на поточні витрати комунального підприємства, включно з витратами на оплату праці й нарахуваннями, оплатою комунальних послуг і енергоносіїв, придбанням матеріалів тощо.

Розрахунково-касове обслуговування рахунків одержувачів бюджетних коштів, відкритих в органах Казначейства, здійснюється відповідно до Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів, затвердженого наказом Мінфіну від 23 серпня 2012 року №938 [«Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів»](#).

Фінансування комунальних підприємств через механізм внеску до статутного капіталу, стабілізації фінансового стану й механізм відшкодування різниці в тарифах на комунальні послуги передбачає обов'язкове врахування цих видів доходів у фінансовому плані комунального підприємства.

На відміну від поповнення статутного капіталу та забезпечення функціонування підприємств, установ і організацій, що виробляють, виконують і/або надають житлово-комунальні послуги, відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади й органу місцевого самоврядування, і розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання) не є державною допомогою та не потребує погодження АМКУ.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Надати рекомендації щодо вдосконалення механізмів надання фінансової підтримки КП та забезпечення її відповідності чинному законодавству.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналізується статутний капітал КП на дату реєстрації КП та динаміка його змін, а також відображення шляхом аналізу розпорядчих документів місцевої ради щодо його змін і бюджетних документів стосовно використання бюджетних коштів, спрямованих на поповнення статутного капіталу (доцільно використовувати таблицю 4.1).

Таблиця 4.1

Аналіз статутного капіталу КП

№	Показники	Сума, тис. грн	Темп приросту /зниження до 2022 р., %	Темп приросту / зниження до 2021 р., %
1	Обсяг статутного капіталу на дату реєстрації КП			
2	Поповнення статутного капіталу у 2021 році			
3	Поповнення статутного капіталу у 2022 році			
4	Поповнення статутного капіталу у 2022 році			

Наявність рішення місцевої ради про поповнення статутного капіталу КП та внесення змін до бюджету (у разі ухвалення рішення про поповнення статутного капіталу протягом бюджетного періоду). Наголошувати на формі поповнення статутного капіталу (грошовими коштами, грошовими коштами із визначенням їх цільового використання (наприклад, придбання техніки тощо), майном) і подальшому використанні КП майна, отриманого як внески до статутного капіталу, неприпустимості використання коштів на поточні витрати підприємства. Своєчасність внесення змін до статуту КП.

Рішення сільської, селищної, міської ради, які затверджують місцеві цільові програми розвитку та підтримки комунальних підприємств (номер і дата рішення ради). Аналізуються підстави розробки таких програм, обґрунтування й мета їх розробки, завдання, заходи, результативні показники, обсяги фінансового ресурсу.

Затверджені паспорти бюджетної програми місцевого бюджету ТПКВК МБ 7670 «Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання»; ТПКВК МБ 6020 «Забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають житлово-комунальні послуги», ТПКВК МБ 6071 «Відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу

виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)», звітів про їх виконання, оцінювання ефективності.

Наявність плану використання бюджетних коштів за програмами ТПКВК МБ 7670 «Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання»; ТПКВК МБ 6020 «Забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають житлово-комунальні послуги», ТПКВК МБ 6071 «Відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)».

Звіти про виконання паспортів бюджетних програм, оцінювання ефективності бюджетних програм ТПКВК МБ 7670 «Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання»; ТПКВК МБ 6020 «Забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають житлово-комунальні послуги», 6071 «Відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)». Аналізується ефективність бюджетних програм і оцінюються досягнуті результати порівняно з витраченими фінансовими ресурсами. Досліджується взаємозв'язок обсягу фінансової підтримки та результатів фінансово-господарської діяльності комунального підприємства та її відображення у звіті про виконання фінансового плану за відповідний звітний період.

Рішення виконавчого комітету сільської/селищної/міської ради про затвердження тарифів на житлово-комунальні послуги.

Рішення сільської/селищної/міської ради, що затверджують місцеву цільову програму з відшкодування різниці в тарифах на комунальні послуги. Аналізуються підстави розробки таких програм, обґрунтування та мета їх розробки, завдання, заходи, результативні показники, обсяги фінансового ресурсу.

Джерело інформації: статут КП, рішення місцевої ради про поповнення статутного капіталу КП, рішення про внесення змін до місцевого бюджету (номер і дата рішення ради), рішення про місцевий бюджет у частині визначених видатків (номер та дата рішення ради), паспорти бюджетних ТПКВК МБ 7670 «Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання»; ТПКВК МБ 6020 «Забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають житлово-комунальні послуги», ТПКВК МБ 6071 «Відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)» (номер і назва розпорядчого документа про їх затвердження).

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, КРИМІНАЛЬНА

Перелік випадків порушень бюджетного законодавства учасником бюджетного процесу визначено в статті 116 БКУ.

Заходи впливу, які можуть застосовуватися до учасників бюджетного процесу за порушення бюджетного законодавства, визначені статтею 117 БКУ, зокрема:

1. попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства
2. зупинення операцій з бюджетними коштами
3. призупинення бюджетних асигнувань
4. зменшення бюджетних асигнувань
5. повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету.

Стаття 210 Кримінального кодексу України. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням

1. Нецільове використання бюджетних коштів службовою особою, а так само здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням всупереч [Бюджетному кодексу України](#) чи закону про Державний бюджет України на відповідний рік, якщо предметом таких дій були бюджетні кошти у великих розмірах, – караються штрафом від однієї до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.
2. Ті самі діяння, предметом яких були бюджетні кошти в особливо великих розмірах або вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, – караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

 [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV (ст. 24, 78, 116, 117)

 [Бюджетний кодекс України](#) від 8 липня 2010 року №2456-VI (ст. 20, 71, 91)

 Закон України [«Про державну допомогу суб'єктам господарювання»](#) від 1 липня 2014 року №1555-VII (ст. 4, 9)

- Закон України [«Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР (ст. 26)
- Закон України [«Про ціни та ціноутворення»](#) від 21 червня 2012 року №5007-VI
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету»](#) від 20 вересня 2017 року №793
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів»](#) від 26 серпня 2014 року №836
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету»](#) від 12 березня 2012 року №333
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування»](#) від 24 січня 2012 року №44
- Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 12 вересня 2018 року №239 [«Про затвердження Порядку розгляду органами місцевого самоврядування розрахунків тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, а також розрахунків тарифів на комунальні послуги, поданих для їх встановлення»](#)
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету»](#) від 28 січня 2002 року №57
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів»](#) від 23 серпня 2012 року №938
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Примірного переліку результативних показників бюджетних програм для місцевих бюджетів за видатками, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів»](#) від 27 липня 2011 року №945

2.3. Дотримання вимог антимонопольного законодавства в частині надання підтримки комунальному підприємству коштом місцевих ресурсів

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Відповідно до статті 4 Закону України [«Про державну допомогу суб'єктам господарювання»](#), державною допомогою є підтримка органами місцевого самоврядування в будь-якій формі суб'єктів господарювання коштом місцевих ресурсів. Така допомога за своїми ознаками може спотворювати або загрожувати спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 1 липня 2014 року №1555-VII, державна допомога полягає в передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів.

Державна допомога може реалізовуватися зокрема в таких формах:

- ✓ надання субсидій та грантів;
- ✓ надання дотацій;
- ✓ надання податкових пільг, відстрочення або розстрочення сплати податків, зборів чи інших обов'язкових платежів;
- ✓ списання боргів, включно із заборгованістю за надані державні послуги, списання штрафних санкцій, компенсація збитків суб'єктам господарювання;
- ✓ надання гарантій, кредитів на пільгових умовах, обслуговування кредитів за пільговими тарифами;
- ✓ збільшення державної частки в статутному капіталі суб'єктів господарювання.

Державна допомога може бути визнана допустимою, якщо вона надається для таких цілей:

- ✓ сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, рівень життя в яких є низьким або рівень безробіття є високим;
- ✓ виконання загальнодержавних програм розвитку або розв'язання соціальних та економічних проблем загальнонаціонального характеру;

- ☑ сприяння окремим видам господарської діяльності або окремих економічних сфер, або суб'єктам господарювання в окремих економічних зонах, за умови що це не суперечить міжнародним договорам України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Кабінет Міністрів України визначив [критерії оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги, що надається для вказаних вище цілей](#).

Відповідно до частини першої статті 9 Закону України [«Про державну допомогу суб'єктам господарювання»](#), надавачі державної допомоги подають повідомлення про нову державну допомогу з пропозиціями щодо підготовки проєктів законів, інших нормативно-правових і розпорядчих актів, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, внесення змін до умов чинної державної допомоги.

Водночас відповідно до частини четвертої статті 9 [Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»](#), нова державна допомога, яка підлягає повідомленню, може бути надана лише після отримання відповідного рішення Антимонопольного комітету України.

Повідомлення про нову державну допомогу подаються надавачами державної допомоги Антимонопольного комітету України у визначеному порядку з урахуванням строків розгляду повідомлення та справи про державну допомогу.

Повідомлення про нову державну допомогу повинні містити вичерпну та достовірну інформацію про мету, очікуваний результат, обсяг, строк, форми, правові підстави, надавачів і отримувачів державної допомоги.

Своєю чергою суб'єкт господарювання, який має намір отримати державну допомогу, зобов'язаний подати її надавачеві відомості про господарську діяльність, державну допомогу, отриману ним за останніх п'ять років, правові підстави для отримання державної допомоги, її форму та мету.

При цьому, зазначені норми не поширюється на підтримку:

1. у сфері сільськогосподарського виробництва та рибальства, виробництва зброї і військового спорядження для потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;
2. господарської діяльності, пов'язаної з:
  - ☑ інвестуванням в об'єкти інфраструктури із застосуванням процедур державних закупівель;
  - ☑ наданням послуг, що становлять загальний економічний інтерес, у частині компенсації обґрунтованих витрат на надання таких послуг. Перелік послуг, що становлять загальний економічний інтерес, встановлюється [Кабінетом Міністрів України](#);

3. проєктів та заходів, що реалізуються Українським інститутом книги у порядку, встановленому Законом України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні», у тому числі надання державної субсидії розповсюдjuвачам видавничої продукції (книжкової продукції);
4. проєктів, що реалізуються Українським інститутом книги у порядку, встановленому Законом України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні»;
5. проєктів, що реалізуються Українським молодіжним фондом у порядку, встановленому Законом України «Про основні засади молодіжної політики»;
6. державного стимулювання керуючих компаній, ініціаторів створення – суб'єктів господарювання та учасників індустриальних парків згідно із Законом України «Про індустриальні парки».

Оскільки КП є суб'єктом господарювання, то фінансова підтримка КП (як поповнення статутного фонду, так і фінансова підтримка для стабілізації фінансового стану) є державною допомогою, а відповідні виконавчі органи мають повідомляти про таку державну допомогу АМКУ та припиняти її надання в разі визнання її недопустимою.

Довідково:

13 квітня 2022 року **набув чинності Закон України «Про внесення змін до пункту 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень у період дії правового режиму воєнного стану 2175-ІХ від 1 квітня 2022 року, яким спрощено механізм надання суб'єктами господарювання державної допомоги під час дії воєнного стану та протягом року після його завершення або скасування, а саме:**

- ☑ під час дії воєнного стану норми статей 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 Закону України «Про державну підтримку суб'єктів господарювання» та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються;
- ☑ державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є допустимою;
- ☑ надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу та пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги, якщо така державна допомога надається під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування та подання інформації про чинну державну допомогу, надану під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ЦЕ ПИТАННЯ АБО НОРМАТИВНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА, ЯКЩО ЦЕ КОЕФІЦІЄНТ

- [Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»](#) від 1 липня 2014 року №1555-VII
- [Закон України «Про Антимонопольний комітет України»](#) від 26 листопада 1993 року №3659-XII
- Розпорядження Антимонопольного комітету України [«Порядок, форми та вимоги щодо подання Антимонопольному комітету України інформації про чинну державну допомогу суб'єктам господарювання»](#) від 28 грудня 2015 року №43-рп
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку послуг, що становлять загальний економічний інтерес» від 23 травня 2018 року №420
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес»](#) від 5 січня 2024 року №12

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

1. Місцеві цільові програми та рішення ради, які передбачають надання державної допомоги коштом місцевого бюджету (перелік і найменування місцевих цільових програм підтримки та розвитку КП, дата й номер рішення, яким ці програми затверджені).
2. Плани діяльності місцевої ради в частині розробки місцевих програм, спрямованих на надання державної допомоги комунальному підприємству (номер і дата документа місцевої ради, яким затверджено план діяльності місцевої ради з підготовки проєктів місцевих цільових програм про надання державної допомоги).
3. Повідомлення про нову державну допомогу, які скерував орган місцевого самоврядування Антимонопольному комітету України (листування з Антимонопольним комітетом України щодо інформування про надання державної допомоги комунальному підприємству).

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Співбесіди з посадовими особами виконавчих органів місцевої ради (відділом економіки, фінансовим органом) і працівниками комунального підприємства, програми підтримки комунальних підприємств. Рішення сільської, селищної, міської ради, які передбачають надання комунальному підприємству державної допомоги, місцеві цільові програми підтримки та розвитку комунальних підприємств щодо

їх відповідності законодавству про державну допомогу, дотримання критеріїв визначення державної допомоги допустимою, ризиків визнання державної допомоги недопустимою та повернення відповідних коштів.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ У РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Порушення законодавства про захист економічної конкуренції органами місцевого самоврядування є підставою для звернення Антимонопольного комітету України до суду з метою визнання недійсними нормативно-правових та інших актів, зокрема рішень, наказів, розпоряджень посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Якщо за результатами перевірки інформації про незаконну державну допомогу Уповноважений орган (АМКУ) має підстави для висновку про недопустимість державної допомоги для конкуренції або про проведення поглибленого аналізу допустимості такої допомоги для конкуренції, він починає розгляд справи про державну допомогу.

За результатами розгляду справи про державну допомогу, розпочатої внаслідок перевірки інформації про незаконну державну допомогу, Уповноважений орган ухвалює рішення відповідно до частини сьомої статті 11 цього Закону. Якщо надавач незаконної державної допомоги, щодо якої відкрито справу про державну допомогу, не подав інформації на запит Уповноваженого органу, остаточне рішення за результатами розгляду справи про державну допомогу ухвалюють на підставі інформації, наявної в Уповноваженого органу.

Якщо за результатами розгляду справи про державну допомогу, розпочатої внаслідок перевірки інформації про незаконну державну допомогу, Уповноважений орган ухвалив рішення про визнання державної допомоги недопустимою для конкуренції, така допомога підлягає припиненню та поверненню.

2.4. Дотримання комунальним підприємством вимог законодавства України щодо фінансового планування

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Особливості господарської діяльності комунальних унітарних підприємств визначають відповідно до вимог, встановлених Господарським кодексом України щодо діяльності державних комерційних або казенних підприємств. **Відповідно до статті 75 [Господарського кодексу України](#), державне комерційне підприємство зобов'язане складати і виконувати річний фінансовий план із поквартальною розбивкою на кожен наступний рік.** При цьому особливості господарської

діяльності комунальних унітарних підприємств визначають відповідно до вимог, встановлених Господарським кодексом щодо діяльності державних комерційних або казенних підприємств, а також інших вимог, передбачених законом.

Фінансовий план є основним плановим документом, відповідно до якого комунальне підприємство отримує доходи та здійснює витрати, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання своїх функцій протягом року відповідно до установчих документів. Таким чином, комунальні підприємства відповідно до наведених вище вимог [Господарського кодексу України](#) **мають складати фінансовий план, що підлягає затвердженню до 1 вересня року, що передує плановому.**

Щоб визначити локальні особливості, встановити чіткий порядок взаємодії виконавчих органів ради, структурних підрозділів апарату ради, комунального підприємства, виконавчого комітету й відповідних термінів у процесі підготовки, подання, погодження та затвердження фінансового плану та звітів про його виконання органи місцевого самоврядування затверджують власні «Порядки складання, затвердження та контролю за виконанням фінансового плану». Затвердження такого місцевого порядку зазвичай здійснюється рішенням виконавчого комітету сільської, селищної та міської ради.

Для розробки такого місцевого порядку органи місцевого самоврядування можуть використовувати та брати за основу [Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки](#), затвердженого Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 2 березня 2015 року №205 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 13 липня 2022 року №2076).

Повноваження щодо затвердження фінансових планів стосуються власних повноважень виконавчих органів місцевих рад. Це обумовлено пунктом 4 пункту «а» статті 27 Закону України [«Про місцеве самоврядування в Україні»](#), відповідно до якого повноваження щодо розгляду проєктів планів підприємств і організацій, які належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, внесення до них зауважень і пропозицій, здійснення контролю за їх виконанням належить до власних повноважень виконавчих органів сільських, селищних і міських рад.

Фінансовий план комунальне підприємство складає на кожен наступний плановий рік, а показники фінансового плану містять поквартальну розбивку й відображають очікувані фінансові результати в запланованому році. Фінансовий план має містити інформацію щодо фактичних показників минулого року, прогнозних показників поточного року, а також інформацію згідно зі стратегічним планом розвитку підприємства.

Підготовку проєкту фінансового плану комунального підприємства за відповідною формою здійснюють безпосередньо працівники комунального підприємства, на яких такий обов'язок покладений посадовою інструкцією, зазвичай це спеціалісти відділу бухгалтерського обліку.

Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 2 березня 2015 року №205 передбачає, що в плановому році підприємство має забезпечити збільшення чистого фінансового результату порівняно з плановим і прогнозним показниками поточного року з урахуванням зростання основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на відповідний рік. У разі неможливості забезпечити зазначене зростання підприємство обов'язково подає обґрунтування причин відсутності такого зростання з відповідними розрахунками.

Якщо у плановому році підприємство планує отримати від'ємне значення чистого фінансового результату, до такого фінансового плану підприємство обов'язково розробляє та подає суб'єкту управління план заходів з виходу на беззбиткову діяльність, який має містити заходи з подолання кризових явищ, скорочення непродуктивних витрат, проблемні питання, які потребують вирішення з визначенням конкретних термінів їх виконання та кінцевого терміну подолання збиткової діяльності підприємства.

До проєкту фінансового плану обов'язково готують пояснювальну записку, яка містить обґрунтування фінансового плану, результати фінансово-господарської діяльності за попередній рік, показники фінансово-господарської діяльності та розвитку комунального підприємства в поточному році й на плановий рік.

Окрім пояснювальної записки, до проєкту фінансового плану додають інші матеріали, визначені в локальному Порядку: проєкт штатного розпису на наступний рік, перелік майна (основних фондів), яке перебуває на балансі комунального підприємства із зазначенням залишкової вартості та нарахованої амортизації тощо.

Проєкт фінансового плану комунального підприємства перед його розглядом виконавчими органами місцевої ради, до сфери повноважень якого віднесено зазначене підприємство, або виконавчим комітетом (як органом загальної компетенції) передбачає обов'язкове погодження посадовими особами виконавчих органів.

Виконавчими органами, які погоджують фінансові плани комунального підприємства є управління чи відділ, що координує діяльність комунального підприємства, місцевий фінансовий орган, структурний підрозділ із питань економіки.

Погоджують документ без розробки окремого акта посадової особи (наказу) через візування керівника виконавчого органу місцевої ради (заступника) або іншої уповноваженої особи.

Відповідальні працівники зазначених відділів перевіряють дотримання комунальним підприємством місцевого порядку в частині використання форми фінансового плану, обґрунтованості показників і причин відхилення, дотримання рекомендацій щодо заповнення форм, подання необхідного пакета документів.

Для узгодження окремих показників фінансового плану комунального підприємства посадові особи виконавчих органів місцевої ради можуть ініціювати узгоджувальні

наради за участі посадових осіб виконавчих органів місцевої ради, керівника та працівників комунального підприємства. У разі необхідності проєкт фінансового плану повертається для доопрацювання та врахування зауважень.

Відповідно до статті 27 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить розгляд проєктів планів підприємств і організацій, які належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, внесення до них зауважень і пропозицій, здійснення контролю за їх виконанням. Після погодження проєкту фінансового плану виконавчими органами виконавчий орган ухвалює рішення про затвердження фінансового плану або здійснює підготовку проєкту рішення виконавчого органу місцевої ради.

Повноваження щодо затвердження фінансових планів комунальних підприємств необхідно конкретизувати в місцевому порядку складання, затвердження та контролю за виконанням фінансових планів комунальних підприємств

Персональну відповідальність за належну підготовку та складання фінансового плану, своєчасне подання на затвердження, обґрунтованість планових показників, достовірність звітних показників, забезпечення виконання фінансових планів несе керівник комунального підприємства. У разі незатвердження у встановленому порядку фінансового плану премія керівнику КП не нараховується (пп. 3 п. 2 [Постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 1999 року №859](#)).

Контроль за своєчасним складанням фінансових планів підприємств і виконанням показників затверджених фінансових планів підприємств здійснюють виконавчі органи, до сфери яких віднесені відповідні підприємства.

Зміни до затвердженого фінансового плану підприємства можна вносити у визначених випадках і зі встановленою локальним Порядком періодичністю (зазвичай не більш як 2 разів на рік). Часті зміни свідчать про неякісне фінансове планування діяльності підприємства та відсутність контролю з боку ОМС. При цьому зміни до фінансового плану підприємства не може бути внесено в періоди, календарний строк яких закінчився.

Звіт про виконання фінансового плану підприємство подає виконавчому органу, до сфери управління якого віднесено це підприємство, щокварталу в терміни, установлені для подання фінансової звітності, разом із пояснювальною запискою щодо результатів діяльності такого підприємства із зазначенням значних відхилень фактичних показників від планових. Звіт про виконання фінансового плану підприємства за IV квартал подають разом зі звітом про виконання фінансового плану підприємства за рік.

Мета оцінювання

Надання рекомендацій КП та раді-засновниці в частині процедур розробки, погодження та затвердження фінансового плану комунального підприємства, організації діяльності щодо розгляду звітів комунальних підприємств про виконання фінансових планів.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

Під час аналізу досліджують акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування щодо визначення порядку та термінів подання й затвердження фінансового плану та звітів про його виконання, порядку взаємодії структурних підрозділів ради, виконавчих органів ради під час перевірки, погодження, затвердження фінплану й звітів про їх виконання. Досліджують наявність фінансового плану, дотримання термінів його затвердження.

1. Рішення ради про затвердження порядку складання, затвердження й контролю за виконанням фінансових планів (затвердженого рішенням виконавчого органу місцевої ради (номер і дата рішення ради чи виконавчого органу ради, терміни подання, погодження та затвердження фінансового плану, найменування виконавчих органів та структурних підрозділів ради, які погоджують фінансові плани, опис процедури узгодження показників фінансового плану).
2. Фінансові плани комунальних підприємств (опис основних розділів форми фінансового плану, перелік показників фінансового плану, термінів затвердження).
3. Пояснювальні записки до фінансового плану (опис основних положень, зокрема заходів щодо збільшення розміру прибутку в плановому періоді).
4. Звіти про виконання фінансових планів комунальних підприємств (опис основних розділів форми фінансового плану, перелік показників звіту про виконання фінансового плану), пояснювальна записка до звіту про виконання фінансового плану.
5. Рішення виконавчих органів місцевої ради про затвердження фінансових планів комунального підприємства (номер і дата рішення виконавчого органу місцевої ради)
6. Протоколи засідань виконавчого комітету або постійних комісій місцевої ради з питань обговорення проекту фінансового плану комунальних підприємств (кількісний і якісний склад учасників, які брали участь в обговоренні фінансових планів, опис рішень, які ухвалені за результатами розгляду фінансового плану комунального підприємства).

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Співбесіда з працівниками апарату ради та її виконавчих органів, аналіз локального документа про встановлення вимог щодо розробки, погодження, затвердження та виконання фінансового плану, матеріали, що підтверджують дотримання термінів розробки та затвердження фінансових планів, звітування про виконання фінансових планів.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ У РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відсутність фінансового плану є підставою для притягнення керівника до дисциплінарної відповідальності на підставі статті 147 [Кодексу законів про працю України](#).

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання (або нормативне значення показника, якщо це коефіцієнт):

- [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV
- [Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- [Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки](#), затвердженого Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 2 березня 2015 року №205 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 13 липня 2022 року №2076)
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств»](#) від 19 травня 1999 року №859

2.5. Стратегічне планування розвитку комунального підприємства

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Відповідно до частини десятої статті 78 [Господарського кодексу України](#), особливості господарської діяльності комунальних унітарних підприємств визначаються відповідно до вимог, встановлених Господарським кодексом України щодо діяльності державних комерційних або казенних підприємств. Відповідно до статті 75 [Господарського кодексу України](#), державні комерційні підприємства зобов'язані розробляти та затверджувати стратегічний план розвитку, а також складати і виконувати річний фінансовий план, інвестиційні плани на рік та на середньострокову перспективу (три – п'ять років).

Для підготовки таких документів суб'єкти господарювання державного сектора економіки використовують [Порядок подання і затвердження стратегічного плану розвитку, звіту про виконання стратегічного плану розвитку та інформації про затвердження стратегічних планів розвитку суб'єктів господарювання державного сектору економіки та їх виконання](#), який затверджено Наказом Мінекономіки від 1 вересня 2022 року №2897.

Для комунальних підприємств окремого порядку не встановлено, тому сільські, селищні, міські ради можуть розробити власні порядки, які будуть врегульовувати питання стратегічного планування комунальних підприємств.

Стратегії комунального підприємства призначені для забезпечення ефективного управління цими підприємствами та слугують інструментом зв'язку між засновником, уповноваженими органами, наглядовою радою (у разі її утворення). Стратегічний план діяльності є інструментом оцінки ефективності роботи керівника комунального підприємства.

Стратегічний план діяльності – документ із планування на 1–3 роки, який містить перелік основних напрямків діяльності, дій та ініціатив комунального підприємства, спрямованих на досягнення довгострокових цілей.

Інвестиційний план – це сукупність інвестиційних проєктів, пов'язаних зі здійсненням певних дій і впровадженням ініціатив. Інвестиційні плани має бути детально описано та проаналізовано на предмет очікуваної окупності, а також впливу на прибутковість і вартість підприємства.

Порядок розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сфері тепlopостачання, ліцензування діяльності яких здійснюють Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації затверджено Наказом Міністерства розвитку громад та територій від 19.08.2020 року №191.

Довідково: тимчасово, на період дії воєнного стану в Україні, рекомендовано суб'єктам господарювання у сфері тепlopостачання, централізованого водопостачання та водовідведення, ліцензування діяльності яких здійснюють Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації призупинити виконання погоджених в установленому порядку інвестиційних програм, а кошти, передбачені для зарахування на поточні рахунки зі спеціальним режимом використання для проведення розрахунків за інвестиційними програмами, спрямовувати на оплату енергоносіїв і погашення інших зобов'язань для забезпечення стабільної діяльності таких суб'єктів господарювання та відтермінувати розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм (Постанова Кабінету міністрів України від 29 квітня 2022 року №502).

МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Надання рекомендацій комунальному підприємству для організації стратегічного планування діяльності в частині розробки стратегічного плану розвитку й інвестиційного плану.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

1. Акти органу чи посадової особи органу місцевого самоврядування з питань стратегічного й інвестиційного планування діяльності комунального

підприємства (номер і дата рішення сільської, селищної, міської ради, який врегулює питання планування діяльності комунального підприємства, періодичність такого планування, визначення форм стратегічного плану розвитку й інвестиційного плану).

2. Розпорядчий акт керівника комунального підприємства щодо розробки стратегічного й інвестиційного планів розвитку комунального підприємства (номер і дата наказу керівника комунального підприємства, перелік відповідальних осіб, які беруть участь у розробці стратегічного й інвестиційного планів розвитку).
3. Документи, створені під час розробки стратегічного й інвестиційного планів розвитку комунального підприємства, його погодження та затвердження (рекомендації постійних комісій ради, робочої групи тощо, розрахунки ефективності проєктів, техніко-економічне обґрунтування).
4. Стратегічний та інвестиційний плани розвитку комунального підприємства (дата і номер розпорядчого документа, яким затверджені зазначені документи, відповідальні особи, які забезпечують виконання планів, обізнаність працівників комунального підприємства з показниками стратегічного й інвестиційного планів розвитку).
5. Матеріали звітності про виконання стратегічного й інвестиційного планів розвитку комунального підприємства (періодичність такої звітності, форми для збору інформації, наявність протоколів засідань про результати виконання показників стратегічного й інвестиційного планів розвитку комунального підприємства).

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Співбесіда з працівниками апарату ради та її виконавчих органів, накази керівника комунального підприємства, стратегічний план розвитку комунального підприємства, інвестиційний план комунального підприємства, місцеві програми підтримки комунальних підприємств.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ У РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Невиконання вимог статті 78 [Господарського кодексу України](#) в частині особливостей господарської діяльності комунальних унітарних підприємств є підставою для притягнення керівника комунального підприємства до дисциплінарної відповідальності. Також в органів, які здійснюють державний фінансовий контроль, можуть виникати запитання щодо виплат премій керівнику в разі несвоєчасного або не затвердженого фінансового плану.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

 [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV

- [Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- [Порядок подання і затвердження стратегічного плану розвитку, звіту про виконання стратегічного плану розвитку та інформації про затвердження стратегічних планів розвитку суб'єктів господарювання державного сектору економіки та їх виконання](#), який затверджено Наказом Мінекономіки від 1 вересня 2022 року №2897
- [Наказ Міністерства розвитку громад та територій «Про затвердження порядків розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення, ліцензування діяльності яких здійснюють Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації»](#) від 19 серпня 2020 року №191

2.6. Реалізація повноважень органів місцевого самоврядування щодо контролю за ефективністю діяльності комунального підприємства

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Відповідно до статті 17 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення можуть проводити перевірки, які не належать до заходів державного нагляду (контролю), на підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у комунальній власності відповідної територіальної громади.

Відповідно до частини сьомої статті 60 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#), майнові операції, які здійснюються органами місцевого самоврядування з об'єктами права комунальної власності, не повинні ослаблювати економічних основ місцевого самоврядування, скорочувати обсяги доходів місцевих бюджетів, зменшувати обсяг і погіршувати умови надання послуг населенню.

Ефективна реалізація цих повноважень неможлива без системного аналізу ефективності управління комунальним підприємством відповідно до встановлених показників.

Для виконання цієї норми **органи місцевого самоврядування можуть розроблювати відповідні порядки оцінки ефективності управління комунальним підприємством, які будуть включати систему показників.**

Такі ключові показники розроблюють із метою підвищення ефективності діяльності комунальних підприємств для покращення якості комунальних послуг, збільшення рентабельності та прибутковості, контролю за належним утриманням комунального майна.

Повноваження щодо контролю також містить стаття 23 [Господарського кодексу України](#), яка визначає, що органи місцевого самоврядування здійснюють свої повноваження щодо суб'єктів господарювання виключно в межах, визначених Конституцією України, законами про місцеве самоврядування та іншими законами, що передбачають особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі, іншими законами.

Управління господарською діяльністю в комунальному секторі економіки здійснюється через систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад і органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать до комунального сектора економіки і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління (частина перша статті 24 [Господарського кодексу України](#)).

Право оперативного управління застосовують до суб'єктів господарювання, які здійснюють некомерційну господарську діяльність, тобто діяльність без мети одержання прибутку. Право господарського відання характерне для суб'єктів господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність, метою якої є отримання прибутку (детально це питання розглянуто в розділі 1).

Органи місцевого самоврядування в праві господарського відання здійснює контроль за використанням і збереженням переданого в господарське відання безпосередньо або через уповноважений ним орган.

Чинне законодавство розмежовує повноваження місцевих рад і виконавчих органів у частині управління комунальними підприємствами.

Відповідно до абзацу першого пункту 30 частини першої статті 26 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#), до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад належить вирішення питань про створення, ліквідацію, реорганізацію та перепрофілювання підприємств, установ і організацій комунальної власності відповідної територіальної громади.

Повноваження щодо управління майном, яке належить до комунальної власності територіальної громади, належить до відання виконавчих органів (підпункт 1 пункту «а» статті 29 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#)). При цьому місцева рада ухвалює рішення щодо визначення меж такого управління.

Стаття 65 [Господарського кодексу України](#) встановлює, що управління підприємством здійснюється відповідно до його установчих документів на основі поєднання прав власника щодо господарського використання свого майна і участі

в управлінні трудового колективу. Власник здійснює свої права щодо управління підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи відповідно до статуту підприємства чи інших установчих документів.

Частина сьома статті 78 [Господарського кодексу України](#) визначає перелік органів управління комунального унітарного підприємства, якими відповідно є:

- ☑ керівник підприємства, який призначається (обирається) органом, до сфери управління якого належить підприємство, або наглядовою радою цього підприємства (у разі її утворення), і є підзвітним органу, який його призначив (обрав);
- ☑ наглядова рада підприємства (у разі її утворення), яка в межах компетенції, визначеної статутом підприємства та законом, контролює і спрямовує діяльність керівника підприємства.

При цьому положення пункту десятого частини четвертої статті 42 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) наділяють сільського, селищного міського голову повноваженнями щодо призначення на посаду та звільнення з посади керівників підприємств, установ і організацій, що належать до комунальної власності територіальних громад (детально це питання розглянуто в розділі 1).

Наглядова рада утворюється за рішенням органу, до сфери управління якого належить комунальне унітарне підприємство (частина сьома статті 78 [Господарського кодексу України](#)).

Критерії, відповідно до яких **утворення наглядової ради** комунального унітарного підприємства є обов'язковим, а також порядок утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової ради та її комітетів, порядок призначення членів наглядової ради затверджуються рішенням відповідної місцевої ради (пункт 30-1 частини першої статті 26 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#)).

Чинне законодавство не визначає перелік і види критеріїв для обов'язкового утворення наглядових рад. Тому визначення критеріїв може ґрунтуватися на кількості працівників комунального підприємства, обсягу наданих послуг (товарів, робіт). Ефективна діяльність наглядової ради буде залежати від професійності осіб, які ввійдуть до її складу. Тому, враховуючи певний «кадровий голод» у територіальних громадах, місцеві ради повинні зосередити свою діяльність саме на тих комунальних підприємствах, де утворення наглядової ради покращить прозорість управління комунальним підприємством і створить правові умови для долучення до цієї діяльності відповідних фахівців із досвідом практичної діяльності (управління).

Частина перша статті 26 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) відносить до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад прийняття рішень про визначення критеріїв, відповідно до яких утворення наглядової ради є обов'язковим у комунальних унітарних підприємствах та в господарських товариствах, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать територіальній громаді; про затвердження порядку утворення наглядової ради, порядку призначення членів наглядової ради комунального унітарного

підприємства; визначення кола питань, що належать до виключної компетенції наглядової ради комунального унітарного підприємства; про встановлення вимог до незалежних членів наглядової ради комунальних унітарних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать територіальній громаді.

Повноваження щодо заслуховування звітів про роботу керівників підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідних територіальних громад належить до компетенції виконавчих органів сільських, селищних, міських рад (підпункт 4 пункту «а» статті 29 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#)).

Мета оцінювання

Надання рекомендацій щодо підвищення ефективності взаємодії комунального підприємства, органів управління й виконавчих органів місцевої ради (органу, до сфери управління якого віднесено комунальне підприємство).

У процесі оцінювання вивчають акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування, які передбачають:

- ✓ визначення органу, до сфери управління якого віднесено комунальне підприємство;
- ✓ визначення органом місцевого самоврядування обсягу повноважень виконавчих органів місцевої ради щодо управління майном, яке належить до комунальної власності територіальної громади;
- ✓ встановлення порядку утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової ради та її комітетів, порядок призначення членів наглядової ради;
- ✓ затвердження критеріїв, відповідно до яких утворення наглядової ради комунального унітарного підприємства є обов'язковим;
- ✓ затвердження порядку звітування про роботу керівників комунальних підприємств.

Предмет оцінювання

1. Акт виконавчого органу місцевої ради, який встановлює порядок оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства (номер і дата рішення, перелік та найменування виконавчого органу, який координує оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства, терміни проведення такого оцінювання, форми оцінювання, склад робочої групи чи інших органів, які оцінюють ефективність діяльності комунального підприємства).
2. Показники, установлені виконавчим органом місцевої ради для оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства (обґрунтування застосування таких показників, опис показників на предмет вимірюваності).

3. Періодичність і повнота оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства (опис періодичності оцінювання – щоквартально, щорічно).
4. Рішення сільської, селищної, міської ради, акти посадових осіб і виконавчих органів, які були ухвалені за результатами оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства (рекомендації постійних комісій ради, рішення виконавчого комітету, розпорядження голови тощо).
5. Положення про виконавчий орган, до сфери управління якого віднесено комунальне підприємство (дата й номер рішення, яким затверджено Положення, найменування органу, перелік основних повноважень щодо координації діяльності комунального підприємства).
6. Дотримання встановленого порядку утворення наглядової ради, кількісний і якісний склад наглядової ради (номер і дата рішення місцевої ради, відповідно до якого утворена наглядова рада, чисельність наглядової ради, якісний склад наглядової ради, який розкриває досвід роботи членів наглядової ради в аналогічних органах або досвід роботи у сфері управління підприємством).
7. Дотримання порядку призначення членів наглядової ради, прозорість конкурсного відбору, критерії відбору осіб до складу наглядової ради (опис критеріїв за яким відбирали членів наглядової ради, опис процедури конкурсу з відбору членів наглядової ради, висвітлення діяльності з відбору членів наглядової ради на офіційному сайті органу місцевого самоврядування).
8. Положення, які регламентують діяльність наглядової ради (опис основних питань, які віднесені до компетенції наглядової ради, опис взаємодії з керівником комунального підприємства та засновником). Планування діяльності (наявність плану роботи наглядової ради з переліком питань, які плануються до розгляду, оприлюднення плану роботи на офіційному сайті органу місцевого самоврядування чи офіційному сайті комунального підприємства). Формат і періодичність засідань (опис формату засідань наглядової ради – онлайн чи офлайн, дотримання кворуму під час розгляду й ухвалення рішення, оформлення протоколів засідань) Аналіз питань, які розглядали (кількісні показники питань, які розглянула наглядова рада, їх класифікація за тематикою розгляду). Порядок ухвалення рішень і контроль за їх виконанням (наявність рішень наглядової ради, наявність розсилки цих рішень до відома зацікавлених осіб).
9. Критерії, затверджені сільською, селищною, міською радою, відповідно до яких утворення наглядової ради комунального унітарного підприємства обов'язкове (номер і дата рішення сільської, селищної, міської ради, перелік критеріїв). Обґрунтування таких критеріїв.
10. Звіти керівника комунального підприємства (основні питання, які висвітлені у звіті керівника: результати виконання фінансового плану, показники виробничої діяльності). Періодичність і формат звітування (опис періодичності такого звітування – щоквартальне або щорічне; формат звітування: під час пленарного засідання сесії сільської, селищної міської ради й під час засідань виконавчого комітету, відкриті зустрічі з населенням та в колективі комунального

підприємства). Рішення виконавчих органів за результатами звітування (номер і дата рішення, перелік заходів за підсумком розгляду звіту для виконання виконавчими органами місцевої ради та комунальним підприємством.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відсутність оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства не є порушенням чинного законодавства. Однак відсутність у цілому показників оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства свідчить про недостатній рівень реалізації повноважень виконавчими органами місцевої ради в частині управління майном, що належить до комунальної власності. Крім того, неефективна діяльність підприємства може поставити під загрозу життєзабезпечення громади, вплинути на санітарний і епідеміологічний добробут тощо.

Відсутність чіткого розподілу повноважень між органом місцевого самоврядування та виконавчими органами щодо управління комунальними підприємствами створює передумови для неякісного виконання обов'язків керівником комунального підприємства, конфлікту інтересів.

Нормативно-правові акти, які регулюють ці питання:

- [Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV
- [Методичні рекомендації застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності](#), затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15 березня 2013 року №253

3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КП

Стан фінансової діяльності КП визначають за даними фінансової звітності суб'єктів господарювання, складеної згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Загальні форми фінансової звітності визначені Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року №73.

Перелік показників, за якими оцінюють фінансовий стан КП залежить від обсягу показників фінансової звітності (загальний чи скорочений), яку відповідно до законодавства складають і подають малі підприємства.

Відповідно до ч. 2 ст. 2 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-XIV малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств, і показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- ✓ балансова вартість активів — до 4 млн євро;
- ✓ чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 8 млн євро;
- ✓ середня кількість працівників — до 50 осіб.

Для малих підприємств встановлено скорочену за показниками фінансову звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати, форму й порядок складання яких визначає Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 року №39.

Малі підприємства відповідно до п. 2 розділу II Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року №73, можуть самостійно обирати, які форми вони використовують.

3.1. Аналіз доходів КП

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Визначити вплив доходів на фінансові результати діяльності КП, аналізуючи одержані доходи КП за їх структурою та динамікою у 2021–2023 роках.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу коштом внесків власників).

Формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи КП та її розкриття у фінансовій звітності регулює Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року №290.

Обсяг і стабільність одержання доходів впливає на формування фінансових результатів діяльності КП.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – дохід, що визначається через вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (зокрема платежів від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), податків і зборів.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

Обсяг і структура отриманих доходів КП у 2021–2023 роках (таблиця 3.1):

- ✓ чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- ✓ інші операційні доходи;
- ✓ дохід від участі в капіталі;
- ✓ інші фінансові доходи й інші доходи.

Таблиця 3.1

Аналіз показників доходів КП

№	Показники доходів	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	2023 рік, тис. грн	Темп приросту /зниження до 2022 р., %	Темп приросту /зниження до 2021 р., %
1	Усього доходів, зокрема					
2	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)					
3	Інші операційні доходи					
4	Дохід від участі в капіталі					
5	Інші фінансові доходи					
6	Інші доходи					

У процесі оцінювання доходів КП необхідно описати:

1. Динаміку загального обсягу отриманих доходів КП у 2021–2023 роках.
2. Динаміку отриманих КП доходів за показником «чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» за період дослідження.
3. У разі зменшення/збільшення показників проводять аналіз чинників, які впливають на дохід, зокрема показники тарифів на надання КП послуг і обсягу наданих послуг.
4. Динаміку отриманих доходів за показником «інші операційні доходи» шляхом зіставлення значень показника різних років у періоді, який досліджують.
5. У разі збільшення/зменшення операційних доходів додатково аналізують їх структуру (обсяг отриманих субсидій/дотацій із місцевого бюджету, грантів, доходи від оренди, суми штрафів, пені, капітальних інвестицій із бюджету, дохід від реалізації необоротних матеріальних активів, майна тощо).
6. Динаміку показників «дохід від участі в капіталі» в періоді, який досліджують.
7. Показники «інші фінансові доходи», їх динаміка протягом періоду, який досліджують.
8. Показники «інші доходи» в динаміці шляхом зіставлення значень показника різних років у період, який досліджують.

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Річна фінансова звітність за 2021–2023 роки, зокрема Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2)/ Звіт про фінансові результати (форма №2-м), складений на основі даних бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та річні Звіти про виконання фінансового плану КП за 2021–2023 роки, підготовлені відповідно до вимог законодавства.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства з фінансових питань (стаття 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Приховування в обліку валютних та інших доходів, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням установленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із правопорушень, зазначених вище, тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Довідково:

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 3 ст. 8 Закону №996).

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи (ч. 8 ст. 11 Закону №996).

Відповідальність за своєчасне та у повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 1 ст. 11 Закону №996).

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

- [Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»](#) від 16 липня 1999 року №996-XIV (ст. 3, 6, 11, 13, розділ V)
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Порядку подання фінансової звітності»](#) від 28 лютого 2000 року №419
- Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі [«Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки»](#) від 2 березня 2015 року №205
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»](#) (далі – НП(С)БОДС 1) від 7 лютого 2013 року №73
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»](#) від 25 лютого 2000 року №39
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку»](#) (15 «Дохід») від 29 листопада 1999 року №290

 Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності»](#) від 28 березня 2013 року №433

3.2. Аналіз витрат КП

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Визначити вплив витрат КП на фінансові результати діяльності, проаналізувавши їх структури та динаміку протягом 2021–2023 років.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу коштом його вилучення або розподілення власниками).

Формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати КП та її розкриття у фінансовій звітності регулюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року №318.

Визнання в бухгалтерському обліку витрат залежить від ключової політики щодо: методів оцінювання вибуття запасів; переліку та складу статей підрахунку виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); переліку складу змінних і постійних загальновиробничих витрат, бази їх розподілу; методів нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, які визначає КП в обліковій політиці.

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, які використовує підприємство для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності.

Відповідно, необхідно встановити наявність затвердженої політики КП щодо бухгалтерського обліку вказаних вище витрат.

Основи встановлення облікової політики КП визначено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», наказами Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 року №137, від 7 лютого 2013 року №73 та від 27 червня 2013 року №635.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

Витрати й облікова політика КП. Витрати КП оцінюють за їх структурою в динаміці за 2021–2023 роки через аналіз обсягу (таблиця 3.2):

- собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

- ☑ адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, фінансових витрат, витрат від участі в капіталі й інших витрат.

Досліджується також визначення ключової політики та процесів бухгалтерського обліку в **обліковій політиці КП**, що впливають на формування (визнання в бухгалтерському обліку) витрат.

Таблиця 3.2

Аналіз показників витрат КП

№	Показники витрат	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	2023 рік, тис. грн	Темп приросту / зниження до 2022 р., %	Темп приросту / зниження до 2021 р., %
1	Усього витрат, зокрема					
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)					
3	Адміністративні витрати					
4	Витрати на збут					
5	Інші операційні витрати					
6	Фінансові витрати					
7	Витрати від участі в капіталі					
8	Інші витрати					

У процесі оцінювання витрат КП необхідно описати:

1. Аналіз загального обсягу та динаміки витрат КП у 2021–2023 роках.
2. Аналіз обсягу й динаміки собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у періоді, який досліджують. У разі зростання собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) додатково може бути здійснено аналіз її складових, визначених в обліковій політиці КП. Підлягають детальному аналізу прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі витрати й постійні розподілені загальновиробничі витрати.
3. Аналіз адміністративних витрат КП і їх динаміка у 2021–2023 роках. У разі тенденції зростання цієї статті витрат КП додатково проводять аналіз адміністративних витрат, спрямованих на обслуговування й управління

підприємством (зокрема, витрати на оплату праці адміністративного апарату; витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського використання (оперативна оренда, зокрема оренда легкових автомобілів), придбання пально-мастильних матеріалів, стоянка, паркування легкових автомобілів, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона).

4. Аналіз обсягу й динаміки витрат на збут у періоді, який досліджують. У разі зростання витрат на збут КП підлягають аналізу їх складові, зокрема витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.
5. Аналіз обсягу й динаміки інших операційних витрат.
6. Аналіз обсягу й динаміки фінансових витрат у 2021–2023 роках.
7. Аналіз обсягу й динаміки здійснених витрат від участі в капіталі.
8. Аналіз обсягу й динаміки інших витрат КП.
9. Оцінювання **змісту облікової політики** передбачає визначення наявності ключової політики та процесів бухгалтерського обліку КП, зокрема методи оцінювання вибуття запасів; перелік і склад статей розрахунку виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); перелік і склад змінних та постійних загальногосподарських витрат, бази їх розподілу; методи нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

Орієнтовний перелік складових облікової політики наведено в пункті 2.1 Методичних рекомендацій №635. Зміст складових облікової політики представлено у п. 2.2–2.30 розділу II Методичних рекомендацій №635.

Важливо звернути увагу, що облікова політика може змінюватися, тільки якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку, або якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства (п. 9 НП(С)БО 6).

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Річна фінансова звітність за 2021–2023 роки, зокрема Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2)/Звіт про фінансові результати (форма №2-м), складений на основі даних бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та річні Звіти про виконання фінансового плану КП за 2021–2023 роки, підготовлені відповідно до вимог законодавства.

Розпорядчий документ керівника про затвердження облікової політики КП.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства з фінансових питань (стаття 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням встановленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, **тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із зазначених вище правопорушень, **тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Довідково:

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 3 ст. 8 Закону №996).

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи (ч. 8 ст. 11 Закону №996).

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

- [Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»](#) від 16 липня 1999 року №996-XIV (далі – Закон №996) (ст. 3, 6, 11, 13, розділ V)
- [Податковий кодекс України](#) від 2 грудня 2010 року №2755-VI (ст. 138)
- [Кодекс України про адміністративні правопорушення](#) від 7 грудня 1984 року №8073-X (ст. 164²)
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Порядку подання фінансової звітності»](#) від 28 лютого 2000 року №419
- Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі [«Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки»](#) від 2 березня 2015 року №205
- Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року №73 [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»](#) (далі – НП(С)БОДС 1)

- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»](#) від 28 травня 1999 року №137
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку»](#) (16 «Витрати») від 31 грудня 1999 року №318
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства»](#) (далі – Метод рекомендації №635) від 27 червня 2013 року №635
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності»](#) від 28 березня 2013 року №433

3.3. Аналіз фінансових результатів КП

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Аналіз фінансових результатів КП у 2021–2023 роках.

Результатом діяльності КП може бути прибуток або збиток.

Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Збиткова діяльність КП потребує додаткових заходів і підтримки з боку відповідної ради – засновника

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

Фінансові результати КП. Оцінювання фінансових результатів КП здійснюється в динаміці за 2021–2023 роки шляхом аналізу обсягу (таблиця 3.3):

- валового прибутку/збитку;
- фінансового результату від операційної діяльності (прибуток/збиток);
- фінансового результату до оподаткування (прибуток/збиток) та чистого прибутку/збитку.

У процесі оцінювання фінансових результатів КП необхідно описати:

1. Аналіз обсягу показників валового прибутку в динаміці шляхом зіставлення значення показника різних років за період дослідження.
2. Аналіз обсягу показників фінансового результату від операційної діяльності та динаміка їх змін.
3. Аналіз обсягу фінансового результату до оподаткування у 2021–2023 роках.
4. Аналіз обсягу та динаміки чистого фінансового результату КП в періоді, який досліджують.

У разі збиткової діяльності підприємства можна додатково аналізувати склад витрат і заходи КП, спрямовані на отримання доходу.

Наслідком збитковості КП є ризик стати банкрутом.

Таблиця 3.3

Аналіз фінансових результатів КП

№	Показники фінансових результатів	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	2023 рік, тис. грн	Темп приросту/ зниження до 2022 р., %	Темп приросту/ зниження до 2021 р., %
1	Валовий прибуток (+)/ збиток (-)					
2	Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток (+)/збиток (-)					
3	Фінансовий результат до оподаткування (прибуток (+)/збиток (-)					
4	Чистий фінансовий результат (прибуток (+)/ збиток (-)					

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Річна фінансова звітність за 2021–2023 роки, зокрема Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2)/Звіт про фінансові результати (форма №2-м), складені на основі

даних бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, і річні Звіти про виконання фінансового плану КП за 2021–2023 роки, підготовлені відповідно до вимог законодавства.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА: АДМІНІСТРАТИВНА

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства з фінансових питань (стаття 164² Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Внесення неправдивих даних до фінансової звітності **тягне за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Ті самі дії, вчинені **особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню** за внесення неправдивих даних до фінансової звітності, **тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Адміністративна відповідальність за доведення до банкрутства (стаття 219 Кримінального кодексу України).

Доведення до банкрутства, тобто умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення громадянином – засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі чи кредитору, **карається штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.**

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

- Закон України [«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»](#) від 16 липня 1999 року №996-XIV (далі – Закон №996) (ст. 3, 6, 11, 13, розділ V)
- [Податковий кодекс України](#) від 2 грудня 2010 року №2755-VI (ст. 139)
- [Кодекс України про адміністративні правопорушення](#) від 7 грудня 1984 року №8073-X (ст. 164²)
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Порядку подання фінансової звітності»](#) від 28 лютого 2000 року №419
- Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі [«Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки»](#) від 2 березня 2015 року №205

- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»](#) від 7 лютого 2013 року №73 (далі – НР(С)БОДС 1)
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності»](#) від 28 березня 2013 року №433

3.4. Оцінювання ефективності діяльності КП

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Виявлення тенденцій розвитку діяльності КП, способів підвищення ефективності використання наявних ресурсів і якості роботи. Від платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості КП залежать обсяг одержаних доходів і розмір його прибутку.

Ефективність діяльності КП за 2021–2023 роки оцінюють за попередньо визначеною групою відносних показників і визначають їх динаміку.

Рентабельність діяльності – це співвідношення прибутку від реалізації продукції до витрат на виробництво й реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг), виражене у відсотках. Характеризує прибутковість діяльності підприємства.

Рентабельність активів – це співвідношення чистого фінансового результату до вартості активів, виражене у відсотках. Характеризує ефективність використання активів КП.

Рентабельність власного капіталу – це співвідношення чистого фінансового результату до власного капіталу, виражене у відсотках. Характеризує ефективність використання власного капіталу, тобто укладення коштів у КП.

Коефіцієнт фінансової стійкості – це співвідношення власного капіталу та довгострокових зобов'язань до суми пасиву балансу. Характеризує співвідношення власних і залучених (позикових) коштів КП.

Коефіцієнт зносу основних засобів – це співвідношення суми зносу до первісної вартості основних засобів. Характеризує ту частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах.

Коефіцієнт поточної ліквідності – це співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань. Характеризує здатність КП виконувати свої короткострокові (поточні) зобов'язання коштом своїх поточних активів.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

- рентабельність діяльності підприємства;

- ✓ рентабельність активів;
- ✓ рентабельність власного капіталу;
- ✓ коефіцієнт фінансової стійкості;
- ✓ коефіцієнт зносу основних засобів;
- ✓ коефіцієнт поточної ліквідності у динаміці за 2021–2023 роки.

Показники цієї групи дають уявлення про те, наскільки ефективно КП здійснює свою діяльність, контролює витрати на виробництво й реалізацію продукції, і який чистий прибуток при цьому отримує. Для оцінювання доцільно використовувати таблицю 3.4.

Збільшення коефіцієнтів протягом періоду, який досліджують, свідчить про покращення результатів діяльності КП, а зменшення – про погіршення.

Саме через відносні показники двох і більше різних підприємств можна порівнювати їх один з одним і так розуміти, яке з них ефективніше.

Таблиця 3.4

Аналіз ефективності діяльності КП

№	Показники ефективності	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	2023 рік, тис. грн	Темп приросту/ зниження до 2022 р., %	Темп приросту/ зниження до 2021 р., %
1	Рентабельність діяльності					
2	Рентабельність активів					
3	Рентабельність власного капіталу					
4	Коефіцієнт фінансової стійкості					
5	Коефіцієнт зносу основних засобів					
6	Коефіцієнт поточної ліквідності					

У процесі оцінювання ефективності діяльності КП необхідно описати:

1. Аналіз показників **рентабельності діяльності** в динаміці, зіставивши значення показника різних років за період дослідження. **Оптимальне значення показника > 0**, що прямує до збільшення. Показник рентабельності діяльності показує наявність можливостей підприємства до відтворення й розширення виробництва КП.

Можливе порівняння із середньогалузевими показниками. Це дозволяє визначити місце КП серед інших підприємств галузі.

2. Аналіз показників **рентабельності активів** у динаміці через зіставлення значення показника різних років у періоді, який досліджують. **Оптимальне значення показника > 0** , що прямує до збільшення.

Показник рентабельності активів показує ефективність процесу управління КП. Що вищий показник, то ефективніший увесь процес управління. Зменшення показника може свідчити про затримання темпів економічного зростання та розвитку КП.

3. Аналіз показників **рентабельності власного капіталу** в динаміці через зіставлення значення показника різних років за період дослідження. **Оптимальне значення показника > 0** , що прямує до збільшення.

Показник рентабельності власного капіталу показує частку чистого прибутку у власному капіталі КП. Високий коефіцієнт вказує на прибуткову діяльність КП та його інвестиційну привабливість.

4. Аналіз **коефіцієнтів фінансової стійкості** в динаміці шляхом зіставлення значення показника різних років за період дослідження.

Перевищення власних коштів над позиковими вказує на те, що КП має достатній рівень фінансової стійкості й відносно незалежне від зовнішніх фінансових джерел. Частина власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів має бути не меншою за 50%, тобто нормативне значення коефіцієнта фінансової стійкості має бути не меншим за 1. Якщо воно менше за 1, то проводять додатковий аналіз, щоб виявити причини зменшення фінансової стабільності (зниження виторгу, зменшення прибутку, необґрунтоване збільшення матеріальних запасів тощо).

5. Аналіз **коефіцієнта зносу основних засобів** у динаміці через зіставлення значення показника різних років за період, який досліджують.

Коефіцієнт зносу основних засобів показує наскільки амортизовані основні засоби, тобто якою мірою профінансовано їхню можливу майбутню заміну в мірі зносу.

Заведено вважати, що значення коефіцієнта зносу більш ніж на 50% є небажаним.

6. Аналіз **коефіцієнта поточної ліквідності** в динаміці шляхом зіставлення значення показника різних років за період дослідження.

Теоретично нормальним вважають значення коефіцієнта поточної ліквідності, яке **рівне або більше ніж 2**.

Значення нижче за 1 свідчить про високий фінансовий ризик, пов'язаний із тим, що КП не в змозі стабільно оплачувати поточні рахунки. У разі негативної

динаміки цього показника проводять додатковий аналіз, щоб виявити причини, які призвели до зниження ліквідності підприємства, а також вживають заходів щодо недопущення банкрутства підприємства. Значення понад 3 може свідчити про нераціональну структуру капіталу підприємства.

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Річні Звіти про виконання фінансового плану КП за 2021–2023 роки, підготовлені відповідно до вимог законодавства.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА: АДМІНІСТРАТИВНА

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства з фінансових питань (стаття 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням установленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей, несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану підприємства державного сектора економіки та звіту про його виконання, перешкоджання працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні ревізій та перевірок, невжиття заходів щодо відшкодування з винних осіб збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності, **тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, **тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Довідково:

Відповідальність за своєчасне та у повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 1 ст. 11 Закону №996).

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання

 [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV (ст. 24, 78)

 [Кодекс України про адміністративні правопорушення](#) від 7 грудня 1984 року №8073-X (ст. 164²)

 Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі [«Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки»](#) від 2 березня 2015 року №205

3.5. Аналіз стану розрахункової дисципліни КП

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Визначити вплив незавершених розрахунків на обіг грошових коштів КП шляхом аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності регулюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 року №237.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності регулюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 року №20.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ:

- ✓ дебіторська та кредиторська заборгованість КП за 2021–2023 роки;
- ✓ динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості, за якою минув термін позовної давності.

У процесі оцінювання стану розрахункової дисципліни КП необхідно описати:

1. Аналіз стану й динаміку **дебіторської заборгованості** КП у періоді, який досліджують. Акцентують на наявності дебіторської заборгованості, за якою минув термін позовної давності. Описують причини її виникнення та проведену позовну роботу з дебіторами КП.

2. Аналіз стану й динаміку **кредиторської заборгованості**. Указують інформацію про наявність кредиторської заборгованості, за якою минув термін позовної давності. Описують причини її виникнення.

Дослідження доцільно проводити відповідно до таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Аналіз стану розрахункової дисципліни КП

№	Показники	Станом на 31.12.2021, тис. грн	Станом на 31.12.2022, тис. грн	Станом на 31.12.2023, тис. грн	Темп приросту/зниження до 2022 р., %	Темп приросту/зниження до 2021 р., %
1	Загальний обсяг дебіторської заборгованості, зокрема					
2	- за якою минув термін позовної давності					
3	Загальний обсяг кредиторської заборгованості, зокрема					
4	- за якою минув термін позовної давності					

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Річна фінансова звітність за 2021–2023 роки, зокрема Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1), Примітки до річної фінансової звітності (форма №5) і річні Звіти про виконання фінансового плану КП за 2021–2023 роки, підготовлені відповідно до вимог законодавства. Дані бухгалтерського обліку КП.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Кримінальна, адміністративна.

Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків (частини 1–3 статті 212 Кримінального кодексу України).

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) – умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять у систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, **карається штрафом від п'яти до десяти**

тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах, караються штрафом у розмірі від десяти до п'ятнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Указані вище діяння, **вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, караються штрафом від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.**

Особа, яка вчинила діяння (ухилення від сплати податків), якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо до притягнення її до кримінальної відповідальності сплачено податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодовано шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства з фінансових питань (стаття 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням установленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей, несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану підприємства державного сектора економіки та звіту про його виконання, перешкоджання працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні ревізій та перевірок, невжиття заходів щодо відшкодування з винних осіб збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Довідково:

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 3 ст. 8 Закону №996).

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи (ч. 8 ст. 11 Закону №996).

Відповідальність за своєчасне та у повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 1 ст. 11 Закону №996).

Адміністративні штрафи, які можуть бути накладені відповідно до законів України на керівників та інших посадових осіб підприємств у зв'язку з допущеними методологічними помилками або арифметичними описками ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, пов'язаними із введенням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (пункт 1 розділу V «Прикінцеві положення» Закону №996).

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

- [Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»](#) від 16 липня 1999 року №996-XIV (далі – Закон №996) (ст. 3, 6, 11, 13, розділ V)
- [Кримінальний кодекс України](#) від 5 квітня 2001 року №2341-III (ст. 212)
- [Кодекс України про адміністративні правопорушення](#) від 7 грудня 1984 року №8073-X (ст. 164²)
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження Порядку подання фінансової звітності»](#) від 28 лютого 2000 року №419
- Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі [«Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки»](#) від 2 березня 2015 року №205
- Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року №73 [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»](#)
- Наказ Міністерства фінансів України від [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку»](#) 8 жовтня 1999 року №237 (10 «Дебіторська заборгованість»)

- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»»](#) від 31 січня 2000 року №20
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про Примітки до річної фінансової звітності»](#) від 29 листопада 2000 року №302

3.6. Аналіз сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Визначення стану розрахунків КП з державним і місцевим бюджетами шляхом аналізу сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Платник податків зобов'язаний сплачувати податки та збори в строки та в розмірах, встановлених ПКУ.

Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до ПКУ (пункт 6.1 статті 6 ПКУ).

Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників зборів з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій (пункт 6.2 статті 6 ПКУ).

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

- Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI (ст. 139)
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-XIV (далі – Закон №996) (ст. 3, 6, 11, 13, розділ V)

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

- сплачені КП податки, збори й інші обов'язкові платежів до державного бюджету у 2021–2023 роках;
- сплачені КП податки, збори й інші обов'язкові платежів до місцевого бюджету у 2021–2023 роках;
- рішення ради про встановлення місцевих податків і зборів.

Оцінювання доцільно проводити відповідно до таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Аналіз розрахунків КП з бюджетами

№	Показники	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	2023 рік, тис. грн	Темп приросту /зниження до 2022 р., %	Темп приросту /зниження до 2021 р., %
1	Сплата податків та зборів до Державного бюджету України (податкові платежі)					
2	Сплата податків та зборів до місцевих бюджетів (податкові платежі)					
3	Погашення податкового боргу					
4	Усього виплат на користь держави					

У процесі оцінювання розрахунків КП з бюджетами необхідно описати:

1. Аналіз стану й динаміку загального обсягу виплат КП на користь держави.
2. Аналіз стану й динаміку сплати податків і зборів до Державного бюджету України (податкові платежі) у періоді, який досліджують. За потреби аналіз можна проводити з виокремленням визначених податків (наприклад ПДВ).
3. Аналіз стану й динаміку сплати податків і зборів до місцевих бюджетів (податкові платежі). За потреби деталізується інформація щодо податкових платежів до місцевого бюджету.
4. Аналіз стану й динаміку погашення податкового боргу. Наводять причини виникнення податкового боргу.
5. Питома вага сплачених податків і зборів у витратах підприємства.

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Річна фінансова звітність за 2021–2023 роки, зокрема Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2)/Звіт про фінансові результати (форма №2-м), складені на основі даних бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, і річні Звіти про виконання фінансового плану КП за 2021–2023 роки, підготовлені відповідно до вимог законодавства.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Зпитань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності – фінансова; адміністративна; кримінальна (пункт 111.1 статті 111 ПКУ).

Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків (частини 1–3 статті 212 Кримінального кодексу України).

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) – умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять у систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності, або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, **карається штрафом від п'яти до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян** з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах, караються штрафом від десяти до п'ятнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Указані вище діяння, **вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)**, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, **караються штрафом від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян** із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

Особа, яка вчинила діяння (ухилення від сплати податків), якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, **звільняється від кримінальної відповідальності**, якщо до притягнення її до кримінальної відповідальності сплачено податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодовано шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства з фінансових питань (стаття 164² Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням встановленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності,

неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей, несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану підприємства державного сектора економіки та звіту про його виконання, **перешкоджання працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні ревізій та перевірок**, невжиття заходів щодо відшкодування з винних осіб збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності, **тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Ті самі дії, **вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Довідково:

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 3 ст. 8 Закону №996).

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи (ч. 8 ст. 11 Закону №996).

Відповідальність за своєчасне та у повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів (ч. 1 ст. 11 Закону №996).

Адміністративні штрафи, які можуть бути накладені відповідно до законів України на керівників та інших посадових осіб підприємств у зв'язку з допущеними методологічними помилками або арифметичними описками ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, пов'язаними із введенням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (пункт 1 розділу V «Прикінцеві положення» Закону №996).

3.7. Бюджетні правовідносини із засновником

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

У бюджетному процесі КП можуть набувати статусу виключно **одержувача бюджетних коштів**. Нагадуємо, що **одержувач бюджетних коштів** – суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної

установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, і отримує на їх виконання кошти бюджету (пункт 38 частини 1 статті 2 БКУ). Відповідно до вимог частини 6 статті 22 БКУ, розпорядник бюджетних коштів може уповноважити **одержувача бюджетних коштів на виконання заходів, передбачених бюджетною програмою**, шляхом доведення йому бюджетних асигнувань та надання відповідних коштів бюджету (на безповоротній чи поворотній основі). Одержувач бюджетних коштів використовує такі кошти відповідно до вимог бюджетного законодавства на підставі **плану використання бюджетних коштів**, що містить розподіл бюджетних асигнувань. Оцінювання КП на відповідність критеріям одержувача бюджетних коштів описано в розділі 1.1.

Однією з компетенцій сільських, селищних і міських рад відповідно до пункту 22 частини 1 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» є затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування.

Таблиця 4.3

Аналіз виконання бюджетних програм

Назва місцевої цільової програми	2021 рік, тис. грн		2022 рік, тис. грн		2023 рік, тис. грн	
	Затверджено на звітний рік, усього	Касові видатки	Затверджено на звітний рік, усього	Касові видатки	Затверджено на звітний рік, усього	Касові видатки
Разом						

Таблиця 4.4

Аналіз виконання бюджетних програм

Код і назва бюджетної програми	2021 рік, тис. грн		2022 рік, тис. грн		2023 рік, тис. грн	
	Затверджено на звітний рік	Касові видатки	Затверджено на звітний рік	Касові видатки	Затверджено на звітний рік	Касові видатки
Разом						

Місцева цільова програма – це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, узгоджених за строками виконання та ресурсним забезпеченням з усіма залученими виконавцями, спрямованих на розв'язання найактуальніших проблем

розвитку міста або окремих галузей економіки чи соціально-культурної сфери міста, які реалізують із використанням коштів місцевого бюджету, обласних бюджетів, бюджету АР Крим, Державного бюджету й інших залучених коштів.

Місцеві цільові програми – важливий інструмент планування та впровадження змін у відповідних сферах ТГ.

Аналіз виконання цільових програм доцільно проводити згідно з таблицею 4.3.

Також окремо доцільно зазначити й описати основні заходи цільових програм, за якими передбачено найбільші обсяги фінансування.

Одночасно, важливо зіставити реалізовані обсяги місцевих цільових програм у бюджетних програмах.

Аналіз виконання бюджетних програм доцільно проводити згідно з таблицею 4.4.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

Наявність у КП статусу одержувача бюджетних коштів і фінансової підтримки засновника у 2021–2023 роках шляхом проведення аналізу документів, що застосовуються в бюджетному процесі.

1. Указати коди й назви бюджетних програм місцевого бюджету, за якими розпорядник бюджетних коштів уповноважив КП на виконання заходів, передбачених бюджетною програмою, шляхом доведення йому бюджетних асигнувань і надання відповідних коштів бюджету (на безповоротній чи поворотній основі).
2. Аналіз видів і обсягів фінансової підтримки, що надавалася КП з коштів місцевого бюджету у 2021–2023 роках. Наголошувати на наявності фінансової підтримки КП для погашення заборгованості на оплату праці чи інших видів заборгованостей.
3. Наявність паспортів бюджетних програм і звітів про їх виконання. Досягнення результативних показників за бюджетними програмами. Наявність затверджених планів використання бюджетних коштів за цими програмами місцевих бюджетів і звітів про використання коштів місцевих бюджетів у 2021–2023 роках.
4. Наявність результатів оцінювання ефективності бюджетних програм, що виконувало КП у 2021–2023 роках, проведеного головним розпорядником бюджетних коштів. Проаналізувати висновки результатів оцінювання ефективності бюджетних програм.
5. Наявність нормативно-правового забезпечення на місцевому рівні з питань розроблення місцевих цільових програм.

6. Рішення місцевої ради про затвердження місцевих цільових програм (зокрема, розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів).
7. Заходи місцевих цільових програм, за якими КП визначено їх виконавцем, і відповідність їх заходам, які законодавство визначає як такі, що можуть здійснюватися з місцевого бюджету.
8. Наявність у місцевому бюджеті на 2021–2023 роки асигнувань на реалізацію бюджетних програм.
9. Звітування КП про цільове використання коштів, отриманих як внесок до статутного капіталу.

Інформація, яку потрібно дослідити під час оцінювання:

Рішення місцевої ради щодо затвердження місцевої програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів.

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

- ✓ рішення місцевої ради про затвердження місцевих цільових програм і бюджетів на 2021–2023 роки;
- ✓ рішення про місцевий бюджет на 2021–2023 роки;
- ✓ рішення виконавчого комітету, рекомендації постійних комісій щодо схвалення цільових програм;
- ✓ звіти, надані комунальним підприємством про виконання цільових програм.
- ✓ плани використання бюджетних коштів на 2021–2023 роки, паспорти бюджетних програм і звіти про їх виконання,
- ✓ річна бюджетна звітність КП за 2021–2023 роки (Звіт про надходження та використання коштів загального фонду (форма №2д, №2м) і Звіт про надходження та використання коштів спеціального фонду (форма №4-3м);
- ✓ оцінки ефективності бюджетних програм

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

Перелік випадків порушень бюджетного законодавства учасником бюджетного процесу визначено в статті 116 БКУ.

Заходи впливу, які можуть застосовуватися до учасників бюджетного процесу за порушення бюджетного законодавства, визначено статтею 117 БКУ, зокрема: 1) попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства; 2) зупинення

операцій з бюджетними коштами; 3) призупинення бюджетних асигнувань; 4) зменшення бюджетних асигнувань; 5) повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету.

Перелік випадків порушень бюджетного законодавства учасником бюджетного процесу визначено в статті 116 БКУ.

Заходи впливу, які можуть застосовуватися до учасників бюджетного процесу за порушення бюджетного законодавства, визначені статтею 117 БКУ, зокрема: 1) попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства; 2) зупинення операцій з бюджетними коштами; 3) призупинення бюджетних асигнувань; 4) зменшення бюджетних асигнувань; 5) повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

- [Бюджетний кодекс України](#) від 8 липня 2010 року №2456-VI (ст. 91, 116, 117)
- [Кодекс України з процедур банкрутства](#) від 18 жовтня 2018 року №2597-VIII
- Закон України [«Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР (ст. 26)
- Закон України [«Про державні цільові програми»](#) від 18 березня 2004 року №1621 (ст. 3, 4)
- [Закон України «Про управління відходами»](#) від 20 червня 2022 року №2320-IX
- [Закон України «Про питну воду та питне водопостачання»](#) від 10 січня 2002 року №2918-III
- [Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»](#) від 1 липня 2014 року №1555-VII (ст. 4, 8, 9)
- [Закон України «Про житлово-комунальні послуги»](#) від 9 листопада 2017 року №2189-VIII
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів та для підтримки середнього та малого підприємництва»](#) від 18 квітня 2023 року №348
- Постанова Кабінету Міністрів України [«Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги на відновлення платоспроможності та реструктуризацію суб'єктів господарювання»](#) від 31 січня 2018 року №36
- Наказ Міністерства фінансів України від [«Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів»](#) 23 серпня 2012 року №938

- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету»](#)
- Наказ Міністерства фінансів України від 26 серпня 2014 року №836 [«Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів»](#) від 20 вересня 2017 року №793
- Наказ Міністерства фінансів України [«Про затвердження Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування»](#) від 24 січня 2012 року №44

4. МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИТРАТ

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Аналіз витрат КП важливий, оскільки від ефективності планування та здійснення витрат залежить фінансовий результат діяльності КП. Визначення, види витрат і їх складові детально описано в розділі 3 цієї методології.

Питання оцінювання ефективності витрат виникає у зв'язку з необхідністю оцінити результати діяльності КП. При цьому варто зауважити, що основним результатом управлінської діяльності є рішення щодо розподілу та використання коштів КП. Мінімізація витрат характеризує ефективність використання ресурсів.

Витрати КП мають бути обґрунтованими, має бути забезпечено режим економії коштів і матеріальних цінностей. Для ефективного управління фінансовими ресурсами КП необхідно оцінювати як планування витрат, так і їх фактичне проведення. З метою оцінювання ефективності витрат КП потрібно проаналізувати окремі аспекти проведення витрат, які впливають на рівень прибутковості КП.

Взаємодія структурних підрозділів комунального підприємства, її організація важливі для оптимізації та мінімізації витрат КП. Задля коректного планування витрат підприємства на майбутні періоди та контролю фактичних витрат із метою економії та раціонального використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів, забезпечення ефективності проведення закупівель та належного виконання договірних зобов'язань доцільно мати затверджений **порядок взаємодії структурних підрозділів** (далі – Порядок).

Такий Порядок має окреслювати дії працівників КП на різних етапах здійснення витрат:

- ✓ формування потреб на майбутній період підрозділами, які зацікавлені в отриманні тих чи інших запасів, основних фондів, наданні послуг або виконанні робіт (планові розрахунки для складання фінансового плану);
- ✓ коригування обсягів витрат, залежно від затвердженого фінансового плану, з урахуванням доцільності й першочерговості, які визначають і обґрунтовують відповідні підрозділи;
- ✓ здійснення закупівель для отримання товарів, надання послуг і виконання робіт, які необхідні для функціонування КП (етап організації публічних закупівель згідно з чинним законодавством);
- ✓ контроль за виконанням договорів.

МЕТА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИТРАТ КП

Виявлення недоліків в організації закупівельної діяльності КП, взаємодії структурних підрозділів на різних етапах планування та здійснення витрат, пошук шляхів оптимізації адміністративних витрат.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про публічні закупівлі» (далі – Закон №922), КП є замовниками, які здійснюють закупівлі відповідно до цього Закону. Відповідно КП мають дотримуватися вимог Закону №922 та інших нормативно-правових документів у сфері публічних закупівель.

КП мають дотримуватися принципів здійснення публічних закупівель, визначених у ст. 5 Закону України «Про публічні закупівлі».

Аналіз виконання договорів – забезпечення їх виконання, отримання товарів, робіт, послуг належної якості та в установлені строки, застосування адміністративно-господарських санкцій до сторін договорів, які допускають порушення умов договору.

Важливо контролювати виконання постачальниками, виконавцями чи підрядниками договорів, а також виконання їх у частині розрахунків із підприємством.

Причиною низької рентабельності КП може бути невідповідність понесених витрат обсягам доходів. Одним зі шляхів зменшення рівня витрат є оптимізація адміністративних витрат КП.

Статті адміністративних витрат, які потребують окремої уваги і є чутливим питанням:

- ✓ преміювання керівників КП;
- ✓ витрати на оплату праці адміністративного персоналу;
- ✓ витрати на утримання автомобільного транспорту.

Має бути визначено чіткий механізм взаємовідносин між власником (уповноваженим органом) і КП у частині преміювання керівника. Потрібно не допускати конфлікту інтересів, контролювати розмір і періодичність стимулювальних виплат і здійснювати їх відповідно до вимог чинного законодавства.

З виробничою діяльністю підприємства адміністративні витрати безпосередньо не пов'язані, але їх вплив на стан КП та фінансові результати значний. Зниження адміністративних витрат призводить до збільшення операційного прибутку, що є одним із ключових завдань у розробці управлінських стратегій суб'єкта господарювання.

Серед адміністративних витрат є витрати на утримання автомобільного транспорту КП, які мають бути обґрунтованими.

Так, використання власних автомобілів працівниками КП в службових цілях згідно з чинним законодавством допускається, проте має бути доцільним і не призводити до збільшення адміністративних витрат КП.

Договори про використання власних автомобілів працівників укладають із дотримання вимог ЗКУ. Зокрема не допускається підписання договорів на використання власних автомобілів від двох сторін однією і тією ж особою, оскільки це порушення ст. 238 та ч. 1, ч. 3 ст. 92 ЦКУ.

Згідно зі ст. 238 Цивільного кодексу України представник не може вчиняти правочин від імені особи, яку він представляє, у своїх інтересах або в інтересах іншої особи, представником якої він одночасно є (за винятком комерційного представництва), а також щодо інших осіб, установлених законодавством.

Варто нагадати, що в разі укладення договору оренди транспортного засобу з працівником КП, такий договір підлягає нотаріальному засвідченню (ст. 799 ЦКУ).

Проте використовувати особистий транспорт працівників у господарській діяльності КП можна не лише на підставі укладеного договору оренди транспортного засобу, а й із виплатою спеціальної компенсації за зношування (амортизацію), що передбачено статтею 125 КЗпП. Однак відповідно до ст. 125 КЗпП, обов'язковій компенсації підлягає лише знос автомобіля, підприємство не зобов'язане компенсувати працівнику вартість ремонту й технічного обслуговування авто, а також витрати на пально-мастильні матеріали.

Компенсації вартості пального визначено в підпункті 2.3.4 Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженої наказом Держкомстату від 13 січня 2004 року №5, відповідно є виплатами, що мають індивідуальний характер.

Задля отримання компенсації має бути укладено відповідний договір або визначено в трудовому або колективному договорі, що працівник використовує особистий транспорт для потреб підприємства й отримує за це компенсацію. Порядок виплати компенсацій зазвичай встановлюють відповідним наказом.

У листі Державної податкової адміністрації у м. Києві від 9 листопада 2006 року №911/10/31-106 «Щодо включення до складу валових витрат платника податку витрат на відшкодування вартості послуг» було надано роз'яснення щодо проведення компенсації та можливості зарахування пов'язаних із цим витрат до складу валових.

Використання особистого автомобіля працівників для потреб КП вигідне та зручне для обох сторін: автотранспорт не переходить у володіння КП, працівник має можливість користуватися ним у позаробочий час. При цьому місце стоянки, страхування та ремонт працівник оплачує самостійно, у разі завданої шкоди життю, здоров'ю чи майну третіх осіб під час експлуатації транспорту відповідальність нестиме власник автомобіля. Але важливе коректне списання витрат, які підприємство несе на використання автотранспорту. Також із боку фіскальної служби можливі зауваження щодо нарахування ПДФО на компенсацію витрат пального, оскільки такі компенсації розцінюють як додаткове благо з відповідними податковими наслідками.

Тож задля уникнення подібних зауважень необхідно забезпечити належне документальне оформлення підстав для використання власного автомобіля в службових цілях і виплат відповідних компенсацій.

З метою оптимізації витрат КП на пальне, для проведення розрахунків нормативних витрат палива автомобілями й технікою в конкретних умовах експлуатації, і відповідно раціонального та цільового використання ресурсів, а також задля доведення правильності й обґрунтованості цих розрахунків у разі проведення аудиту варто керуватися нормами витрат палива.

Варто нагадати, що 2 листопада 2023 року наказ Міністерства транспорту від 10 лютого 1998 року №43 «Про затвердження Норм витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті» (далі – наказ №43) втратив чинність на підставі Наказу Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури від 2 листопада 2023 року №1011.

Наразі Державне підприємство «Державний автотранспортний науково-дослідний і проектний інститут» (далі – ДП «ДержавтотрансНДІпроект») [розробило](#) Методичні рекомендації щодо нормування витрат палива, електричної енергії, мастильних, інших експлуатаційних матеріалів автомобілями й технікою (далі – «Методичні рекомендації»).

Ці Методичні рекомендації було розроблено на основі Норм витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті, затверджених Наказом №43, і їх заміну з урахуванням змін до норм чинного законодавства.

На [вебсайті ДП «ДержавтотрансНДІпроект»](#) є Приклад розрахунку експлуатаційних витрат палива.

Нагадаємо, що ДФС у своєму листі від 22.11.2017 року №2686/6/99-99-15-02-02-15/ІПК наголошує на тому, що витрати на придбання паливно-мастильних матеріалів враховують під час визначення фінансового результату до оподаткування згідно з правилами бухгалтерського обліку в разі їх підтвердження належним чином оформленими первинними документами.

Енергоефективність КП – пріоритетний напрямок ефективного управління КП, який має прямий вплив на фінансові результати підприємства.

Енергоефективні заходи (скорочення споживання електроенергії підприємствами, комплексна модернізація обладнання, заміни освітлення на LED, впровадження СЕС і частотного приводу pomp тощо) можуть стати ключовими в оптимізації витрат і стратегії врегулювання проблеми боргів КП.

КП і його засновники (уповноважений орган) повинні мати комплексний підхід та відповідальність на всіх рівнях щодо енергоефективності підприємств, сприяти розробці енергетичних планів. Модернізація дає комунальним підприємствам такі переваги, як оновлення обладнання та зниження витрат на обслуговування,

зменшення частки електроенергії чи палива в структурі тарифу. Тому з метою зменшення витрат КП доцільно ухвалювати рішення щодо енергоефективних заходів на рівні ОМС і КП, забезпечувати їх реалізацію та вживати заходів.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

- ✓ наявність затвердженого положення (порядку) взаємодії та його змістовність, наявність контролю за виконанням укладених договорів (закріплення відповідальності та взаємодії структурних підрозділів підприємства під час планування та проведення витрат);
- ✓ документи щодо організації публічних закупівель: положення про уповноважену особу з питань публічних закупівель, наказ про призначення, посадові інструкції на предмет закріплення в них функцій, пов'язаних із закупівлями;
- ✓ дотримання комунальним підприємством принципів публічних закупівель, зокрема відкритості та прозорості: кількість оприлюднених закупівель і укладених договорів, добросовісної конкуренції (відсоток конкурентних закупівель) за останні 3 роки, для чого доцільно використовувати таблицю 5.1;
- ✓ доцільно навести інформацію щодо укладення договорів у розрізі кодів класифікатора ДК 021:2015 CPV, щоб продемонструвати, на закупівлю яких товарів, робіт, послуг укладала договори протягом 2021–2023 років;;
- ✓ склад адміністративних витрат підприємства;
- ✓ структура витрат на оплату праці адміністративного персоналу (співвідношення заробітної плати основних робітників і заробітної плати адміністративного персоналу);
- ✓ механізми призначення премій керівнику КП, керівникам структурних підрозділів КП і преміювання адміністративного персоналу (механізм взаємовідносин між власником (уповноваженим органом) та КП в частині преміювання керівника, відсутність конфлікту інтересів, відповідність розмірів та періодичності стимулювальних виплат вимогам нормативних актів, відсутність чи наявність інших виплат керівнику, які не передбачені нормативними актами);
- ✓ законність і обґрунтованість витрат на утримання автомобільного транспорту (інформація щодо встановлення базових лінійних норм витрат палива для автомобілів і коригувальних коефіцієнтів, встановлення лімітів пробігу автомобілів, роботи автотранспорту у вихідні та святкові дні, скерування водіїв у відрядження, оформлення подорожніх листів тощо);
- ✓ особливості використання службового автотранспорту на підприємстві та раціональність його використання (документи щодо закріплення працівників за службовим автотранспортом);

- ✓ порядок використання власного транспорту працівників у службових цілях (дотримання законодавства під час укладення договорів про використання/оренду власних автомобілів працівників, положення колективного договору щодо компенсацій за використання транспорту тощо);
- ✓ ужиті заходи щодо економії ресурсів і зменшення витрат (рішення щодо енергоефективних заходів ОМС та КП, наявність плану раціонального й ефективного використання ресурсів підприємства).

Таблиця 5.1.

Аналіз закупівель і укладених договорів протягом 2021–2023 років

Рік	Кількість закупівель (лотів)			Очікувана вартість, грн.			Кількість договорів, разом	Поточна сума договорів, разом
	разом	з них надпорогові	з них конкурентних закупівель	разом	з них надпорогові	з них конкурентних закупівель		
2021								
2022								
2023								

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Співбесіди з працівниками КП; документи КП (статут, колективний договір, посадові інструкції, накази, положення й інші корпоративні документи КП); рішення щодо енергоефективних заходів ОМС і КП; інформація в системі ProZorro <http://www.prozorro.gov.ua>; модуль аналітики <http://bi.prozorro.org>.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

- [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV (зі змінами)
- [Кримінальний кодекс України](#) від 5 квітня 2001 року №2341-III (зі змінами)
- [Кодекс України про адміністративні правопорушення](#) від 7 грудня 1984 року №8073-X (зі змінами)
- [Цивільний кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №435-IV (зі змінами)
- [Кодекс законів про працю України](#) від 10 грудня 1971 року №322-VIII (зі змінами)

- Закон України [«Про місцеве самоврядування в Україні»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- Закон України [«Про публічні закупівлі»](#) від 25 грудня 2015 року №922-VIII (зі змінами)
- Постанова КМУ [«Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств»](#) від 19 травня 1999 року №859
- Наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України [«Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства транспорту України від 10 лютого 1998 року №43»](#) від 2 листопада 2023 №1011
- Наказ Державного комітету статистики України [«Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати»](#) від 13 січня 2004 №5
- [«Методичні рекомендації з нормування витрат палива, електричної енергії, мастильних, інших експлуатаційних матеріалів автомобілями та технікою»](#) (редакція 1 від 17 листопада 2023 року) і [«Базові норми витрат»](#) (Редакція 1 від 17 листопада 2023 року), розроблені [Державним підприємством «Державний автотранспортний науково-дослідний і проектний інститут»](#)
- Лист Міністерства економіки [«Щодо організації закупівельної діяльності замовника»](#) від 10 квітня 2020 року №3304-04/24218-06
- Лист ДФС від 22 листопада 2017 року [№2686/6/99-99-15-02-02-15/ІПК](#)

5. ПРОЗОРІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання ефективності діяльності КП доцільно проводити не лише за економічними, а й за соціальними критеріями, оскільки діяльність КП переважно спрямована на забезпечення певних соціальних потреб відповідної територіальної громади. КП засновано на майні територіальної громади, а отже, результативність діяльності такого підприємства визначається не лише прибутковістю.

Рівень прозорості й відкритості, що значною мірою характеризується обсягом оприлюдненої інформації, можна віднести до соціальних критеріїв оцінки, адже від них залежить рівень поінформованості громади про діяльність КП, зокрема щодо досягнення підприємством мети, задля досягнення якої його було створено, і врахування потреб громади, реагування на суспільний запит щодо послуг та їх якості. Доступ до інформації про КП дає можливість проводити моніторинг діяльності КП, аналізувати законність і обґрунтованість рішень органів ОМС щодо створення та діяльності КП, його фінансової підтримки, дотримання ними чинного законодавства України. Прозора діяльність КП є ефективним інструментом для контролю за використанням коштів, майна, що є комунальною власністю, і боротьби з корупцією.

Значний обсяг інформації, розпорядником якої є комунальне підприємство, що стосується як організаційних аспектів діяльності підприємства, так і фінансів згідно з чинним законодавством підлягає обов'язковому оприлюдненню. На КП розповсюджуються норми ч. 5 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», ч. 8 ст. 78 [Господарського кодексу України](#), [Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»](#), [Постанови КМУ від 21 жовтня 2015 року №835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»](#), [Закону України «Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, тепlopостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення»](#).

Тому оцінювання рівня прозорості діяльності підприємства є одним із важливих етапів оцінювання ефективності діяльності КП.

МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Надання рекомендацій комунальному підприємству щодо забезпечення передбаченого чинним законодавством належного рівня прозорості діяльності комунального підприємства.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

Під час аналізу прозорості діяльності КП необхідно дослідити:

- ✓ наявність затвердженого порядку оприлюднення інформації;

- ✓ змістовність порядку оприлюднення інформації: врахування всієї передбаченої чинним законодавством інформації та ресурсів (сайт підприємства, [Є-data, http://data.gov.ua](http://data.gov.ua) за індикаторами, наведеними в табл. 6.1);
- ✓ наявність у комунального підприємства власного офіційного сайту;
- ✓ оформлення права власності чи користування сайтом;
- ✓ визначення працівника(ів), відповідального(их) за оприлюднення інформації, закріплення таких обов'язків у посадових інструкціях чи розпорядчих актах;
- ✓ повноту оприлюднення загальної інформації про КП на вебсайті КП на виконання вимог ГКУ (за індикаторами, наведеними в табл. 6.1.);
- ✓ оприлюднення інформації про фінансовий стан КП на вебсайті КП із дотриманням вимог ГКУ за 2021–2023 роки (за індикаторами, наведеними в табл. 6.1);
- ✓ оприлюднення комунальним підприємством відкритих даних у сфері публічних фінансів (реєстрація на порталі [Є-data, наявність опублікованої звітності](http://data.gov.ua));
- ✓ наявність КП у переліку [розпорядників](http://data.gov.ua) інформації на порталі <http://data.gov.ua>;
- ✓ наявність затверджених наборів даних для Порталу відкритих даних <http://data.gov.ua>;
- ✓ повноту оприлюднення й регулярність оновлення затверджених наборів даних на Порталі відкритих даних <http://data.gov.ua>;
- ✓ дотримання вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» в частині обліку запитів на інформацію та порядку надання відповідей на такі запити;
- ✓ наявність на підприємстві відповідальної особи (або структурного підрозділу) з питань доступу до публічної інформації КП щодо задоволення запитів на інформацію;
- ✓ наявність у комунального підприємства сторінки в соціальних мережах.

Оцінювання проводять відповідно до визначених п'яти індикаторів за 24 критеріями, яке доцільно оформлювати в табл. 6.1. З метою комплексного оцінювання обсягу оприлюднення КП інформації, доцільно розподілити її за індикаторами, які ґрунтуються на нормах чинного законодавства. За результатами оцінювання оприлюдненої комунальним підприємством інформації відповідно до визначених п'яти індикаторів за 24 критеріями максимальна сума балів може становити 48.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

 [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV

- [Кодекс України про адміністративні правопорушення](#) від 7 грудня 1984 року №8073-X
- Закон України «[Про доступ до публічної інформації](#)» від 13 січня 2011 року №2939-VI
- Закон України «[Про відкритість використання публічних коштів](#)» від 11 лютого 2015 року №183-VIII
- Закон України «[Про інформацію](#)» від 2 жовтня 1992 року №2657-XII
- Закон України «[Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, тепlopостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення](#)» від 10 грудня 2015 року №887-VIII
- Постанова КМУ «[Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних](#)» від 21 жовтня 2015 року №835
- Постанова КМУ «[Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних](#)» (затвердження Порядку ведення Єдиного державного вебпорталу відкритих даних) від 30 листопада 2016 року №867
- Наказ МФУ «[Про затвердження Порядку реєстрації суб'єктів надання інформації про використання публічних коштів на єдиному веб-порталі](#)» від 22 червня 2018 р. №575

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Офіційний вебсайт КП; рішення ради; документи КП (статут, накази, положення й інші корпоративні документи комунального підприємства); інтерв'ю з представниками ОМС і керівництвом КП; інформація на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних <http://data.gov.ua> та платформі відкритих даних у сфері публічних фінансів Є-data.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА:

Відповідальність за оприлюдненн та достовірність інформації, визначеної статтею 78 ГКУ, несе керівник комунального унітарного підприємства відповідно до законів України та умов укладеного з ним контракту (останній абзац ч. 8 ст. 78 ГКУ).

Відповідно до ст. 212-3 КупАП:

- неоприлюднення інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено законами України «Про доступ до публічної інформації», «Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, тепlopостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого

питного водопостачання та водовідведення», «Про відкритість використання публічних коштів», тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

 порушення Закону України «Про доступ до публічної інформації», а саме: необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

 обмеження доступу до інформації або віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, якщо це прямо заборонено законом, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Оцінювання прозорості діяльності комунального підприємства

№з/п	Індикатор	Критерій оцінювання*	Оцінка**	Примітка
1.	I. Загальна інформація про КП на вебсайті КП (ч. 8 ст. 78 ГКУ)	Цілі діяльності комунального унітарного підприємства		
2.		Статут комунального унітарного підприємства в чинній редакції, а також у редакціях, що діяли раніше		
3.		Біографічна довідка (включно з професійною характеристикою) керівника комунального унітарного підприємства (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних)		
4.		Біографічні довідки (включно з професійними характеристиками) членів наглядової ради (у разі її утворення) комунального унітарного підприємства (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних), принципи їх добору, їхнє членство в наглядових радах інших суб'єктів господарювання, а також зазначається, хто з членів наглядової ради комунального унітарного підприємства є незалежним		
5.		Річні звіти керівника та наглядової ради (у разі її утворення) комунального унітарного підприємства		

№з/п	Індикатор	Критерій оцінювання*	Оцінка**	Примітка
6.	I. Загальна інформація про КП на вебсайті КП (ч. 8 ст. 78 ГКУ)	Структура, принципи формування й розмір винагороди керівника та членів наглядової ради комунального унітарного підприємства, включно з компенсаційними пакетами й додатковими благами, які вони отримують (або на отримання яких мають право), під час виконання посадових обов'язків, а також у зв'язку зі звільненням		
7.		Рішення суб'єкта управління об'єктами комунальної власності щодо комунального унітарного підприємства		
8.		Опис істотних передбачуваних факторів ризику, що можуть вплинути на операції та результати діяльності комунального унітарного підприємства, і заходи щодо управління такими ризиками		
Разом за індикатором I				
9.	II. Інформація про фінансовий стан КП на вебсайті КП (ч. 8 ст. 78 ГКУ)	Квартальна, річна фінансова звітність комунального унітарного підприємства за останні три роки, включно з (за наявності) видатками на виконання некомерційних цілей державної політики та джерелами їх фінансування		Комунальне унітарне підприємство оприлюднює річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком щодо неї, якщо аудит проводили відповідно до вимоги закону або за рішенням наглядової ради комунального унітарного підприємства (у разі її утворення) або суб'єкта управління об'єктами комунальної власності, що здійснює функції з управління підприємством до 30 квітня року, що настає за звітним періодом.
10.		Аудиторські висновки щодо річної фінансової звітності комунального унітарного підприємства за останні три роки, якщо аудит проводили відповідно до вимоги закону або за рішенням наглядової ради комунального унітарного підприємства (у разі її утворення) або суб'єкта управління об'єктами комунальної власності, що здійснює функції з управління підприємством		

№з/п	Індикатор	Критерій оцінювання*	Оцінка**	Примітка
11.	II. Інформація про фінансовий стан КП на вебсайті КП (ч. 8 ст. 78 ГКУ)	Інформація про операції та зобов'язання комунального унітарного підприємства з державним і/або місцевим бюджетом, державними та/або місцевими установами, підприємствами й організаціями, включно з договірними зобов'язаннями комунального унітарного підприємства (фінансові та нефінансові), що виникають у результаті державно-приватного партнерства		
Разом за індикатором II				
12.		Чи зареєстровано КП на вебпорталі Є–Data (наявність «службового кабінету» на вебпорталі)		
13.	III. Інформація на платформі відкритих даних у сфері публічних фінансів <u>Є-data</u>	Оприлюднення інформації про використання бюджетних коштів у розділі «Звіти» (залежно від виду діяльності та фінансування з бюджету відповідних форм бюджетної звітності)		
14.	(ст. 3 Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»)	Оприлюднення інформації щодо використання бюджетних коштів у розділі «Договори» – інформація про укладені за звітний період договори (предмет договору, виконавець (найменування, ідентифікаційний код юридичної особи, місцезнаходження), вартість договору, ціна за одиницю (за наявності), кількість закупленого товару, робіт та/або послуг, проведена процедура закупівлі або обґрунтування її відсутності з посиланням на закон, обсяг платежів за договором у звітному періоді, строк дії договору)		У разі використання бюджетних коштів, щоквартально, не пізніше як за 35 днів після закінчення звітного кварталу договору

№з/п	Індикатор	Критерій оцінювання*	Оцінка**	Примітка
15.	<p>III. Інформація на платформі відкритих даних у сфері публічних фінансів <u>C-data</u></p> <p>(ст. 3 Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»)</p>	Кількість службових відряджень, включно із зазначенням кількості закордонних відряджень, загальний обсяг витрат на службові відрядження, зокрема із зазначенням обсягу витрат на закордонні відрядження		<p>У разі використання бюджетних коштів, щоквартально, не пізніше як за 35 днів після закінчення звітного кварталу договору</p>
16.		Інформація про стан виконання договорів, укладених у попередні звітні періоди, з усіма додатками, які є їх невіддільною частиною (предмет договору, виконавець (найменування, ідентифікаційний код юридичної особи, місцезнаходження, прізвище, ім'я та по батькові керівника), вартість договору, ціна за одиницю (за наявності), процедура закупівлі або обґрунтування її відсутності з посиланням на закон, обсяг платежів за договором у звітному періоді, наявність або відсутність претензій і штрафних санкцій, що виникли в результаті виконання, акти виконання договору (акти наданих послуг, прийняття-передання, виконаних робіт) за наявності)		
17.		Обсяг платежів за договорами за звітний період – у розрізі товарів, робіт і послуг		
18.		Відомості про договори, укладені за звітний період, загальна вартість яких перевищує 1 мільйон гривень (предмет договору, виконавець (найменування, ідентифікаційний код юридичної особи, місцезнаходження, прізвище, ім'я та по батькові керівника), вартість договору, ціна за одиницю (за наявності), строк дії договору)		

№з/п	Індикатор	Критерій оцінювання*	Оцінка**	Примітка
19.	<p>III. Інформація на платформі відкритих даних у сфері публічних фінансів <u>Є-data</u></p> <p>(ст. 3 Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»)</p>	<p>Відомості про стан виконання договорів, укладених за попередні звітні періоди, які продовжують виконуватися, загальна вартість яких перевищує 1 мільйон гривень (предмет договору, виконавець (найменування, ідентифікаційний код юридичної особи, місцезнаходження, прізвище, ім'я та по батькові керівника), вартість договору, ціна за одиницю (за наявності), обсяг платежів за договором у звітному періоді, наявність або відсутність претензій і штрафних санкцій, що виникли в результаті виконання договору, акти виконання договору (акти наданих послуг, прийняття-передання, виконаних робіт) за наявності)</p>		<p>У разі використання коштів підприємств, отриманих ними від їхньої господарської діяльності, не пізніше 31 січня року, наступного за звітним роком</p>
Разом за індикатором III				
20.	<p>IV. Інформація на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних http://data.gov.ua</p> <p>(Постанова КМУ від 21 жовтня 2015 року №835)</p>	<p>Звіти про виконання фінансових планів комунальних підприємств</p>		<p>https://data.gov.ua/pages/835-rec-implementation-of-financial-plan</p>
21.	<p>IV. Інформація на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних http://data.gov.ua</p> <p>(Постанова КМУ від 21 жовтня 2015 року №835)</p>	<p>Дані про споживання комунальних послуг (електрична енергія, теплова енергія, природний газ, тверде паливо, рідке паливо холодна та гаряча вода із зазначенням частки відновлюваних джерел енергії) комунальними підприємствами, установами та організаціями</p>		<p>https://data.gov.ua/pages/835-recm-infrastructure-resources</p>

№з/п	Індикатор	Критерій оцінювання*	Оцінка**	Примітка
22.	IV. Інформація на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних http://data.gov.ua (Постанова КМУ від 21 жовтня 2015 року №835)	Реєстр боргових зобов'язань суб'єктів господарювання комунальної власності територіальної громади		https://data.gov.ua/pages/835-recm-budget-debt-register
Разом за індикатором IV				
23.	V. Забезпечення суб'єктами господарювання доступу споживачів до інформації згідно із Законом від 10 грудня 2015 року №887-VIII	Наявність безперешкодного та безоплатного доступу до інформації про ціни/тарифи, їхні складові для всіх категорій споживачів, зміну цін/тарифів		Інформація на виконання вимог ст. 5 Закону України «Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, теплопостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення» від 10 грудня 2015 року №887-VIII
24.		Наявність інформації, зазначеної в пунктах 1, 5–14 частини першої статті 1 Закону №887		
Разом за індикатором V				
Разом балів за прозорість діяльності КП				

* Оцінювання проводять за кожним критерієм

** 0 – не оприлюднюється, 1 – часткове оприлюднення, 2 – оприлюднення всієї інформації згідно із законодавством

6. ВНУТРІШНІЙ І ЗОВНІШНІЙ КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ

І ПЕРЕДУМОВА ТА МЕТА ОЦІНЮВАННЯ

Відповідно до міжнародного визначення аудиту ефективності, визначеного в стандартах INTOSAI, аудит ефективності – це об'єктивне й систематичне вивчення програми, діяльності, систем функціонування або управління та процедур організації для оцінювання визначених цілей, досягнення економії, ефективності й результативності у використанні ресурсів. Цей аудит спрямований на отримання додаткового результату в організаційних процесах. Під час проведення такого аудиту центральну роль відіграють три категорії: економічність – мінімізація затрат ресурсів; ефективність – досягнення максимальних результатів (кількості, якості продукту) за визначеного доступного обсягу ресурсів; результативність – максимальне досягнення мети діяльності, встановлених цілей чи запланованих результатів.

Аудит (контроль) ефективності може бути внутрішнім і зовнішнім.

Внутрішній контроль – інструмент управління, що надає змогу керівництву підприємства перевірити стан виконання завдань, покладених на КП. Він забезпечує достатню впевненість зацікавлених сторін щодо досягнення належного рівня економії, ефективності та результативності; достовірності фінансової, статистичної та управлінської звітності; у виконанні встановлених законодавством та ОМС норм і вимог; належному захисті активів від втрат.

Налагоджена система внутрішнього контролю, забезпечує перевірку виконання й ефективності управлінських рішень, контроль за наявністю та використанням активів, виявлення й усунення відхилень у фінансово-господарській діяльності та бухгалтерському обліку, а також встановлення законності господарських операцій у цілому.

Зовнішній аудит – це незалежна перевірка фінансової звітності з метою вираження думки про ступінь достовірності цієї звітності, перевірка законності господарських операцій, відповідності бухгалтерського обліку встановленим стандартам і процедурам.

Частина третя статті 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон №996) визначає, що аудит обов'язковий для фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічних акціонерних товариств, суб'єктів природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів і середніх підприємств.

Які підприємства належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес, визначено в ст. 1 Закону №996. Критерії віднесення до категорій підприємств – мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств визначено в ч. 2 ст. 2 Закону №996.

Якщо комунальне підприємство не належить до жодної категорії, визначеної в ст. 14 Закону №996, то відповідно до чинного законодавства проводити аудит його фінансової звітності необов'язково. Зазвичай фінансова звітність малих і мікропідприємств не підлягає аудиту. Проте ОМС, керуючись статтями 17, 25, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», можуть затверджувати відповідні порядки обов'язкової перевірки фінансової звітності комунальних унітарних підприємств незалежним аудитором, визначення критеріїв відбору незалежного аудитора й порядку його залучення.

Відповідно до чинного законодавства, вимоги щодо особливостей організації, проведення аудиту й надання інших аудиторських і неаудиторських послуг, до підприємств, що становлять суспільний інтерес, та великих підприємств встановлено в Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» (далі – Закон №2258).

Так, стаття 34 Закону №2258 визначає, що створення аудиторського комітету або покладення відповідних функцій на наглядову раду, що створюється відповідно до законодавства, є обов'язковим для великих підприємств. Інші підприємства, які належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес, можуть покласти функції аудиторського комітету на окремий підрозділ органу управління або на наглядовий орган (ч. 2 ст. 34 Закону №2258).

Варто нагадати, що аудиторські послуги належать до консалтингових послуг, а відповідно до Постанови КМУ від 29 листопада 2006 №1673 міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади постановлено установлювати під час формування та затвердження фінансових планів суб'єктів господарювання державного сектора економіки граничний обсяг їх витрат, які можуть бути визначені (за результатами попереднього звітного року) на оплату консалтингових послуг на рівні не більш як 1,5 відсотка обсягу чистого прибутку (абзац другий підпункт «а» підпункту 2 пункту 13). Тож під час планування витрат на консалтингові (аудиторські) послуги та складання фінансових планів КП потрібно враховувати встановлені обмеження.

Окремим видом зовнішнього контролю за ефективністю діяльності КП є державний фінансовий контроль.

Відповідно до Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» (далі – Закон №2939), здійснення державного фінансового контролю забезпечує центральний орган виконавчої влади, уповноважений Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю (далі – орган державного фінансового контролю). Таким органом є Державна аудиторська служба України.

Закон №2939 визначає, що **державний фінансовий контроль** забезпечує орган державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель і моніторингу закупівлі.

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Результати державного фінансового аудиту та їх оцінка викладаються у звіті (ст. 3 Закону №2939).

Інспектування здійснюється органом державного фінансового контролю у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб. Результати ревізії викладаються в акті (ст. 4 Закону №2939).

Контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель здійснюють шляхом проведення моніторингу закупівлі в порядку, встановленому Законом України «Про публічні закупівлі», проведення перевірки закупівель, а також під час державного фінансового аудиту й інспектування (ст. 5 Закону №2939).

Механізм проведення Держаудитслужбою, її міжрегіональними територіальними органами (далі – органи Держаудитслужби) державного фінансового аудиту місцевих бюджетів визначає Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту місцевих бюджетів, затверджений Постановою КМУ від 12 травня 2007 року №698.

Державний фінансовий аудит місцевих бюджетів – вид державного фінансового аудиту, спрямований на проведення аналізу та перевірки законності й ефективності формування (складення, розгляд, затвердження) і виконання місцевих бюджетів, правильності ведення бухгалтерського обліку об'єктами аудиту, достовірності їх фінансової та бюджетної звітності, функціонування системи внутрішнього контролю та стану внутрішнього аудиту, а також стану використання рухомого й нерухомого майна, коштів, землі, природних ресурсів, що перебувають у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах і об'єктів їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад.

Механізм проведення державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання органами Держаудитслужби врегульовано Порядком проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2019 року №252.

Державний фінансовий аудит діяльності суб'єктів господарювання – це вид державного фінансового аудиту, що полягає в перевірці й аналізі стану справ щодо законного та ефективного використання державних та/або комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку й достовірності фінансової звітності, стану внутрішнього контролю в суб'єктів господарювання. Такий аудит проводять згідно із затвердженим у встановленому порядку планом проведення заходів державного фінансового контролю, що розміщується на офіційному вебсайті Держаудитслужби.

Підстави та процедура проведення органами Держаудитслужби перевірок закупівель визначені в Порядку проведення перевірок закупівель Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 року №631.

ПРЕДМЕТ ОЦІНЮВАННЯ

1. Запроваджена система внутрішнього контролю:

- ☑ положення (порядок) про організацію внутрішнього контролю на підприємстві та відображення в посадових обов'язках працівників відповідних функцій;
- ☑ забезпечення діяльності з визначення ризиків, їх оцінювання та способи реагування;
- ☑ створення на підприємстві підрозділу внутрішнього аудиту;
- ☑ затвердження положення про внутрішній аудит на підприємстві;
- ☑ наявність управлінської підзвітності, розподілу обов'язків між керівництвом і працівниками установи;
- ☑ періодичність і результати проведення внутрішнього контролю/аудиту за останні 3 роки.

2. Проведення зовнішнього аудиту на підприємстві:

- ☑ здійснення аудиту фінансової звітності, якщо КП належить до підприємств, для якого такий аудит є обов'язковим;
- ☑ дотримання порядку обов'язкової перевірки фінансової звітності КП незалежним аудитором у разі його затвердження ОМС;
- ☑ затвердження ОМС критеріїв відбору незалежного аудитора й порядку його залучення;
- ☑ результати зовнішнього аудиту за останні 3 роки та вжиті заходи щодо усунення виявлених зовнішнім аудитом недоліків.

3. Державний фінансовий контроль:

- ✓ проведення заходів державного фінансового контролю за останні 3 роки: їх види та результати;
- ✓ інформація щодо вжитих заходів із метою усунення виявлених недоліків і зауважень.

Під час аналізу результатів державного фінансового контролю необхідно враховувати, що у період березень – листопад 2022 року органи Держаудитслужби перевірки щодо виконання місцевих бюджетів не проводили відповідно до Постанови КМУ від 11 березня 2022 року №252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» (далі – Постанова №252). Проте в листопаді 2022 року пункт 2 Постанови №252 було виключено на підставі Постанови КМУ [№1239 від 4 листопада 2022 року](#). Відповідно, з листопада 2022 року органи Держаудитслужби проводять заходи державного фінансового контролю відповідно до вимог чинного законодавства.

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ:

Інтерв'ю з представниками ОМС і керівництвом КП; облікова політика КП, рішення ОМС, розпорядчі документи КП щодо організації внутрішнього та зовнішнього контролю/аудиту; акти, результати проведення державного фінансового контролю.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І НАСЛІДКИ В РАЗІ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відповідно до статті 164-2 КУпАП, приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням установленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей, несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану підприємства державного сектора економіки та звіту про його виконання, перешкоджання працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні ревізій та перевірок, невжиття заходів по відшкодуванню з винних осіб збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності, тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до ст. 351-1 КК України, невиконання службовою особою законних вимог органу державного фінансового контролю створення штучних перешкод у їх роботі, надання їм завідомо неправдивої інформації караються штрафом від ста до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців чи обмеженням волі на строк до трьох років.

Нормативно-правові акти, які регулюють це питання:

 [Господарський кодекс України](#) від 16 січня 2003 року №436-IV

- [Кодекс України про адміністративні правопорушення](#) від 7 грудня 1984 року №8073-Х
- [Податковий кодекс України](#) від 2 грудня 2010 року №2755-VI
- [Кримінальний кодекс України](#) від 5 квітня 2001 року №2341-III
- Закон України [«Про місцеве самоврядування»](#) від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- Закон України [«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»](#) від 16 липня 1999 року №996-XIV
- Закон України [«Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»](#) від 21 грудня 2017 року №2258-VIII
- Закон України [«Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»](#) від 26 січня 1993 року №2939-XII
- Постанова КМУ [«Про стан фінансово-бюджетної дисципліни, заходи щодо посилення боротьби з корупцією та контролю за використанням державного майна і фінансових ресурсів»](#) від 29 листопада 2006 року №1673
- Постанова КМУ [«Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту»](#) від 28 вересня 2011 року №1001
- Постанова КМУ [«Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту місцевих бюджетів»](#) від 12 травня 2007 року №698
- Постанова КМУ [«Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання»](#) від 27 березня 2019 року № 252
- Постанова КМУ [«Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. №1001»](#) від 12 грудня 2018 року №1062
- Постанова КМУ [«Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами»](#) від 20 квітня 2006 року №550
- Постанова КМУ [«Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану»](#) від 11 березня 2022 року № 252

- [Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення перевірок закупівель Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами і внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України» від 1 серпня 2013 року №631](#)

- [Роз'яснення НКРЕКП щодо обов'язкової перевірки незалежним аудитором річної фінансової звітності ліцензіата](#) (опубліковано 7 липня 2020 року о 16:08)

ПІДСУМКИ

За результатами проведеного оцінювання за цією методологією (повного або часткового), доцільними можуть бути перелічені нижче рекомендації.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РОЗДІЛОМ 1:

- ✓ внесення змін до Статуту комунального підприємства;
- ✓ корегування назви комунального підприємства;
- ✓ наявність реєстрації видів діяльності відповідно до фактичної діяльності, а також їх розширення до потреб ТГ;
- ✓ внесення змін до організаційної структури комунального підприємства в частині забезпечення балансу між адміністративним і управлінським персоналом;
- ✓ ухвалення документів, які регламентують призначення та звільнення керівника комунального підприємства;
- ✓ внесення змін до колективного договору комунального підприємства або пропозиція його укладення в разі відсутності;
- ✓ забезпечення відповідності критеріям одержувача;
- ✓ реєстрація платником ПДВ;
- ✓ внесення змін до рішення сільської, селищної, міської рад щодо закріплення майна за комунальним підприємством на праві господарського відання.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РОЗДІЛОМ 2:

- ✓ внесення змін до положень про виконавчі органи ради в частині виділення повноважень щодо координації діяльності комунального підприємства;
- ✓ формування порядків щодо управління майном комунального підприємства;
- ✓ перегляд наявних форм підтримки та фінансування комунального підприємства;
- ✓ забезпечення та контроль із боку головного розпорядника бюджетних коштів за їх цільовим використанням у разі поповнення статутного капіталу підприємства (формування запитів на отримання фінансування, звітування за виділені кошти тощо);
- ✓ регламентування питань, пов'язаних із фінансуванням надання КП послуг із забезпечення благоустрою населених пунктів, планування заходів, пов'язаних з утриманням об'єктів благоустрою (проведення конкурсів відбору підприємств з утримання об'єктів благоустрою, формування плану заходів із благоустрою,

включно з його фінансовим обґрунтуванням, відображення в місцевих цільових програмах, запровадження процедури звітування за отримані бюджетні кошти за програмою з благоустрою тощо);

- ✓ дотримання антимонопольного законодавства, зокрема проведення конкурсів на визначення надавача послуг із вивезення ТПВ, повідомлення про державну допомогу та звітування про її отримання, недопущення проведення недопустимої державної допомоги;
- ✓ утворення наглядової ради або внесення змін до критеріїв, відповідно до яких утворення наглядової ради комунального унітарного підприємства є обов'язковим;
- ✓ ухвалення або внесення змін до порядку розробки, погодження та затвердження фінансових планів комунальних підприємств, інвестиційних і стратегічних планів, розробка локального документа;
- ✓ ухвалення акта, який передбачає оцінювання ефективності управління комунальними підприємствами та формування переліку показників для оцінювання ефективності управління комунальним підприємством.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РОЗДІЛОМ 3:

- ✓ заходи, сплановані на отримання прибутку (максимальне охоплення договорами послуг із вивезення ТПВ, водопостачання та водовідведення);
- ✓ компенсація за різницю в тарифах у разі їх невідповідності економічно обґрунтованому рівню;
- ✓ роз'яснювальна та судово-претензійна робота щодо дебіторської заборгованості;
- ✓ план заходів щодо покращення фінансового стану та забезпечення беззбитковості в разі отримання збитку;
- ✓ своєчасні заходи в частині роботи з боржниками та постачальниками, скорочення непродуктивних витрат, економія енергоносіїв, паливно-мастильних матеріалів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РОЗДІЛОМ 4:

- ✓ розроблення та затвердження порядку взаємодії структурних підрозділів або перегляд наявних положень/порядків;
- ✓ затвердження порядку використання транспортних засобів КП;
- ✓ забезпечення належного документального оформлення підстав для використання власних автомобілів;
- ✓ перегляд норм палива з метою узгодження з вимогами чинного законодавства;

- ✓ здійснення заходів щодо раціонального й ефективного використання ресурсів і зменшення витрат.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РОЗДІЛОМ 5:

- ✓ підвищення рівня прозорості діяльності та публічності комунального підприємства;
- ✓ затвердження порядку інформування про діяльність КП з метою забезпечення виконання вимог чинного законодавства щодо оприлюднення інформації;
- ✓ затвердження порядків оприлюднення інформації на платформі відкритих даних у сфері публічних фінансів [Є-data](#) та призначення відповідальної особи (осіб) за оприлюднення відповідальної інформації;
- ✓ організація оприлюднення та регулярність оновлення затверджених наборів даних на Порталі відкритих даних <http://data.gov.ua>.
- ✓ затвердження положення щодо дотримання вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» в частині обліку запитів на інформацію та порядку надання відповідей на такі запити та призначення відповідальної особи (або створення структурного підрозділу) з питань доступу до публічної інформації КП щодо задоволення запитів на інформацію.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РОЗДІЛОМ 6:

- ✓ затвердження положення про організацію внутрішнього контролю на підприємстві (або перегляд наявного положення) і відображення в посадових обов'язках працівників відповідних функцій;
- ✓ забезпечення регулярності заходів внутрішнього контролю;
- ✓ здійснення аудиту фінансової звітності, якщо він не проводився, а КП належить до підприємств, для якого такий аудит є обов'язковим;
- ✓ дотримання порядку обов'язкової перевірки фінансової звітності КП незалежним аудитором у разі його затвердження ОМС;
- ✓ аналіз результатів проведення заходів державного фінансового контролю та здійснення заходів щодо недопущення надалі виявлених порушень законодавства.

Андрій МУЖЕВСЬКИЙ, Мирослава ЯСИНСЬКА, Наталія СУШКО

МЕТОДОЛОГІЯ

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Загальна редакція: Тетяна Паутова

Підписано до друку 22.07.2023. Формат 60×84 1/8
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Arial.
Обл. вид. арк. 13,75. Умов. друк. арк. 12,79.
Тираж 70 прим. Замовлення № 220724.

ТОВ «Поліграф плюс»
03062, м. Київ, вул. Туполева, 8.
тел.: (067) 466-14-42
e-mail: office@poligraph-plus.kiev.ua
www.poligraph-plus.kiev.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
№ 5041 (серія ДК) від 26.01.2016 р.

